

FATABUREN

Medlemsblad för Föreningen Auktoriserade Translatörer

Årgång 22

December 2011

nr 1-4

Ansvarig utgivare: Adolf Dahl

Redaktör: Ian MacArthur

Redaktionen beklagar att Fataburen först nu, fem i tolv, kommer ut med 2011 års enda nummer. Tiden har inte räckt till under året, men nya tag ska tas. Kollegor och andra som ändå lämnat bidrag tackas särskilt. Vi vill samtidigt tala om att ambitionen för 2012 är att ge ut 4 nummer om cirka 10 sidor i stället för ett nummer på nästan 40 sidor.

INNEHÅLL

- Ledare
- FAT:s roll och framtida inriktning – vad tycker medlemmarna?
- Medlemsnytt
- Kammarkollegiet
- Språkfrågor
- Internationellt
- Upphandlingsfrågor
- Notiser

LEDARE: HANDLA UPP ELLER HANDLA NED?

I årets enda nummer av Fataburen skriver vi en hel del om upphandlingsfrågor. Det är framför allt föranlett av det nya läge som uppstått genom att Kammarkollegiet fr.o.m. 2011 är centralt ansvarig för upphandling av översättningstjänster. Kollegiet övertar uppdraget och ansvaret för gällande avtal från andra myndigheter, däribland Rikspolisstyrelsen. En ny funktion, Statens inköpscentral, har bildats inom Kammarkollegiet för ändamålet. RPS-avtalen som gällt under senare år går nu ut den 31 december och ska därefter ersättas med nya ramavtal upphandlade av Kammarkollegiet. Den upphandlingen är dock redan försenad med ett halvår och ska – enligt aktuell information på avropa.se – gälla från i juli 2012.

Upphandlingsutredningen

Nu är det ju inte bara i översättningsbranschen som det finns anledning att diskutera upphandlingsfrågor. Flera kommuner har fått sina fiskar varma efter uppmärksamheten kring missförhållanden inom äldreomsorgen och medierna har granskat de riskkapitalbolag som äger några av de företag som det stormat kring. I SvD skriver man ledare med rubriken ”Dålig upphandling ett nedköp” (SvD 22 november) och refererar Upphandlingsutredningens delbetänkande *På jakt efter den goda affären* (SOU 2011:73) som lades fram den 21 november. I DN skriver utredarna Anders Wijkman och Åsa Edman den 21 november och säger, apropå äldreomsorgen, att utredningen tvingas konstatera att ”det i dag saknas svar på om vi skattebetalare får de

Gott Nytt År

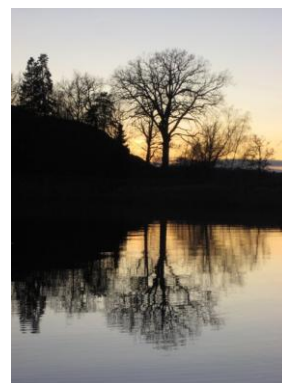

Foto: Katrin Sundius Nordin

till alla
Fataburens läsare!

varor och tjänster som vi betalar för”. Den dåliga uppföljningen av de offentliga kontrakten är ett av huvudproblemen (utöver den långa rad som redovisas i utredningen). Endast en fjärdedel av de myndigheter som svarat på utredningens enkät gör kontinuerliga uppföljningar. Samtidigt visar det sig att det även bland de företag som levererar varor och tjänster finns intresse av bättre uppföljning. ”Annars kan mindre nogräknade företag tämligen riskfritt avvika från utlovad kvalitet i syfte att tjäna mer pengar.”

Paralleller till översättningsbranschen

Många av resonemangen som förs i Upphandlingsutredningen kan också tillämpas på översättningsbranschen. Flera av de myndigheter som valt att göra egna upphandlingar i stället för att tillämpa RPS-avtalen pekar just på kvalitetsbrister i översättningar som avropas genom ramavtalen. Det gäller t.ex. Höskoleverket, Tillväxtverket och Naturvårdsverket. Regeringskansliet slutade också mycket snabbt att avropa under RPS-avtalen av kvalitetsskäl. På leverantörssidan har ett företag (AAC Global/Interverbum) valt att inte förlänga sina ramavtal.

I sin förstudie inför ett nytt ramavtal för översättningstjänster levererade Kammarkollegiet en breddside mot bristande kvalitet som är lika förödande som Upphandlingsutredningens kritik mot ett kvalitetsblint upphandlande av vård- och omsorg men är tyvärr långt mindre uppmärksam. Så här skriven man i sin sammanfattning:

Det har tydligt framgått att det finns ett utbrett missnöje med det nuvarande ramavtalet, såväl bland myndigheter som hos leverantörer. Den vanligaste orsaken till missnöjet bland myndigheterna är de kvalitetsbrister som förekommit i översättningar som avropats från ramavtalet. Brister i kvalitet har ofta inneburit förseningar, extra kostnader och merarbete för myndigheterna och i slutändan även lett till att myndigheterna gjort avsteg från ramavtalet. Dessa kvalitetsbrister har fått som följd att myndigheterna efterfrågar att det ställs krav i upphandlingen som säkerställer att leverantörerna tillhandahåller översättningar av hög kvalitet och upprätthåller en hög servicenivå.

Även leverantörerna har uppgett att det har varit alltför stort fokus på pris i tidigare upphandlingar vilket har medfört prisdumpningar och minskade möjligheter att hålla en god kvalitet i uppdragen.

FAT var tillfrågad som intressent i förstudie och lämnade en mycket kritisk bild av läget för de auktoriserade translatorernas del med en del förslag inför den nya upphandlingen. Detta spreds till medlemmarna per mejl i slutet av november.

Tolkning och översättning – den snabba och den senkomna insikten

Det kan vara nyttigt att stanna upp lite och betrakta situationen för vårt systeryrke – tolkarna. I dagarna veckor dålig tolkkvalitet vara en boll som många känner sig manade att springa på.

I Kammarkollegiets Rådgivande nämnd för tolk- och translatorsfrågor har både Domstolsverket och Polisen fört fram problem framför allt med tolksituationen. Som translatorer arbetar vi med en tyst verksamhet som skiljer sig från den som utspelar sig i en rättsal och som är lätt att avläsa. Bristande kvalitet i en översättning behöver inte dra på sig omedelbar uppmärksamhet. Den tänkta mottagaren finns i regel inte på plats och kommer sällan och knackar på med sina invändningar. Ofta vet beställaren inte ens om eventuella fel.

Just skillnaden mellan den snabba insikten som upptäcker brister vid en tolkningssituation och den senkomna eller uteblivna insikten om att en översättning inte nått ändå fram kan förklara varför det lätt blir fokus på tolkning – och varför mindre seriösa aktörer kan hålla sig kvar inom vår bransch och ändå leverera sådant som är oanvändbart för sitt ändamål.

Vad göra?

Styrelsen avser att fortsätta prioritera upphandlingsfrågor under 2012 med sikte på att värna translatorernas ställning och hävda vår auktorisation som kvalitetsstämpel. I detta syfte bevakar vi både statliga och kommunala upphandlingar och påtalar fel i förfrågningsunderlag. FAT är dock inte leverantör och kan därför inte ha ställning som part i en upphandling. På en mer övergripande nivå arbetar vi för att kvalitet ska ges större tyngd i upphandlingar och för att kompetensen som auktoriserad translator ska ge ökat utslag, särskilt i språk där upphandlande myndigheter saknar möjlighet att göra egna bedömningar av översättningens kvalitet.

Vi driver också på för att även småföretagen, inkl s.k. *mikroföretag* (d.v.s. företag med färre än 10 anställda och med en årsomsättning eller balansomslutning under 2 miljoner euro per år), ska kunna komma till tals med sin kompetens vid offentlig upphandling. Här är det glädjande att se att en annan del av Kammarkollegiet, det s.k. Inköpsstödet, nyligen gett ut skriften *Att underlätta för småföretag att delta i offentlig upphandling*. Skriften är svar på ett regeringsuppdrag att ge ut en vägledning som kan verka för att underlätta för mindre leverantörer att delta i offentlig upphandling.

Så vad kan translatorskåren vänta sig av 2012 vad gäller offentlig upphandling? Det finns vissa tecken på att avarterna äntligen uppmärksammas på allvar och att alltmer av fokus läggs på kvalitet. Kraven på att underlätta för nya och mindre företag slår igenom allt tydligare inom offentlig upphandling och det kan bara gynna oss som mindre mikroföretagare. Kanske kan motvind äntligen börja vändas till medvind inom vårt område. Men sådana förhoppningar kan inte infrias fullt ut förrän vi har en klart bredare translatorskår med kompetens till och från fler språk än för närvarande. Och detta förutsätter i sin tur en nysatsning av Kammarkollegiet på ett tredje område, nämligen uppsökande insatser för att få fram nya translatorer i flera viktiga språkriktningar där mycket få eller inga alls finns för närvarande. Här har vi sett år efter år hur berättigade krav på akutinsatser på tolkområdet riskerar att bli ett hinder för utveckling av translatorskåren.

Ian MacArthur

Kajsa Pehrsson

PRELIMINÄRT KALENDARIUM VÅREN 2011

- **Motioner till årsmötet ska vara styrelsen tillhanda senast den 15 januari**
- **FAT:s årsmöte äger rum den 17 mars i Stockholm**
- **FAT firar 80-årsjubileum 1-2 juni**

TEMA: FAT I FRAMTIDEN

FAT:S ROLL OCH FRAMTIDA INRIKTNING – VAD TYCKER MEDLEMMARNA?

Ett tema för diskussionerna inom FAT under året har varit FAT:s roll och framtida inriktning. Det handlar t.ex. om vad FAT bör göra för sina medlemmar och vilken nytta man anser sig ha av att vara medlem i FAT. Andra frågor som tagits upp är dels vad FAT – i sin nuvarande skepnad – har för styrkor och svagheter, dels vad FAT bör arbeta med framöver. Den senare frågan har diskuterats i förhållande till myndigheter, kunder och beställare samt andra över-

sättarorganisationer, både svenska och internationella. En annan aspekt är föreningens kontakter med andra översättarkollegor, inkl. translatorer som ännu inte är FAT-medlemmar.

Temat togs till att börja med upp inom ramen för gruppdiskussioner vid årsmötet. Initiativet, som kom från styrelsen, föll väl ut. Många ansåg att translatorernas ställning försvagats. Man befarade också att auktorisationssystemet kan hotas framöver av den dåliga återväxten inom kåren, avsaknaden av auktoriserade translatorer för viktiga språkriktningar och utvecklingen på EU-nivå. Man pekade inte minst på det hot som stora byråinriktade offentliga upphandlingar utgör. Samtidigt pekade man på styrkor som den höga kompetens som finns i vår yrkesgrupp och som också krävs för att svara mot behovet av kvalificerade översättningar. FAT:s medlemmar förefaller ha en stark självbild och vara trygga i sin kompetens.

Debatten fortsatte sedan på medlemmarnas begäran på vårmötet den 21 maj i Stockholm och på ett medlemsmöte en vecka senare i Göteborg. Under november gav sedan FAT:s ordförande Kajsa Pehrsson en återkoppling från styrelsen på medlemsmöten i Göteborg i Lund. (Rapporter från dessa möten kommer i nästa nummer av Fataburen.)

Denna del av Fataburen ägnas åt rapporter från årsmötet och de medlemsmöten som ägt rum under året. Rapporterna är lite olika till sin karaktär – frågorna kan ju diskuteras på många sätt och få olika betoning. Dialogen kring FAT:s roll och framtida inriktning är dock ett viktigt underlag för nästa års verksamhetsplan och för kommande års verksamhet i föreningen. Tanken är att ge en samlad avrapportering vid årsmötet i mars. Inför detta välkomnas reaktioner från medlemmarna.

Avsnittet har följande innehåll:

- ✚ Sammanställning av synpunkter från gruppdiskussioner vid FAT:s årsmöte 2011
- ✚ Svar på frågan *Det viktigaste för mig med FAT är...* vid FAT:s årsmöte 2011
- ✚ Medlemsmöte den 21 maj 2011 i Stockholm
- ✚ Medlemsmöte i Göteborg den 28 maj 2011

Ian MacArthur

SAMMANSTÄLLNING AV SYNPUNKTER FRÅN GRUPPDISKUSSIONER VID FAT:S ÅRSMÖTE 2011

FAT:s styrkor

- ✚ Bra medlemmar
- ✚ Samarbete i svåra tider
- ✚ Självhjälpsgrupp
- ✚ Inom FAT finns ett visst nätverk
- ✚ Yrkesmässigt mycket erfarna medlemmar
- ✚ Medlemmar med hög kompetens och erfarenhet
- ✚ Medlemmarna exponeras på webbsidan
- ✚ Translatorerna har gott anseende vilket kan användas i marknadsföringen
- ✚ Auktorisation innebär ett officiellt myndighetsgodkännande
- ✚ FAT är remissinstans
- ✚ Föreningen har ganska god ekonomi
- ✚ Eurofat AB som servicebolag

FAT:s svagheter

- ✚ En liten förening (men det kan vara en styrka också)
- ✚ Gemensamt forum saknas
- ✚ Man hjälper inte varandra tillräckligt

- + Vi är ingen fackförening
- + Statliga myndigheter förstår inte translatorernas roll – det krävs mycket mer lobbying
- + FAT har förlorat initiativet
- + En bättre omvärldsanalys behövs
- + Bristande erfarenhet av upphandlingskulturen från början

Vad bör göras?

- + Alla måste känna till alla knep
- + Stort behov av sammankomster
- + FAT behöver skaffa sig professionell, juridisk upphandlingskompetens
- + FAT behöver analysera hela upphandlingsatmosfären
- + FAT bör gå ut och tala om vad som krävs vid upphandling av språktjänster
- + FAT bör arbeta mer mot myndigheter
- + Marknadsföring genom Google ads
- + Mer lobbying krävs
- + (Försöka) hävda vår skyddade yrkestitel
- + Sträva efter koppling med den fackliga rörelsen
- + FAT bör överträffa SFÖ, trots att SFÖ är en större organisation
- + FAT bör arbeta för att få ned kostnaderna för auktorisation
- + Återinföra den rekommenderade taxan
- + FAT kan inte ha någon taxa, men analys och diskussion om honorar är viktigt
- + Samarbete med andra översättarorganisationer i Sverige och utomlands

DET VIKTIGASTE FÖR MIG MED FAT ÄR...

Vid en enkät bland de medlemmar som deltog i årsmötet 2011 fick vi följande svar:

<i>Det viktigaste för mig med FAT är</i>	<i>Medlem sedan ungefär</i>
Nätverk	2011
Nätverket. FAT är också ett forum för att utveckla (och informera om) translatorsyrket	2010
Föra fram gemensamma intressen	2010
Hjälp med olika frågor. Information om branschen. Sällskap med duktiga människor.	2008
Diskussionsforum	2007
Den personliga kontakten med kollegor (intressanta människor) och möjlighet att lufta allmänna problem Önskvärt att få diskutera även akuta problem i översättningsarbetet	2006
Lobba myndigheter och politiker för att få alla statliga myndigheter att kräva auktoriserad translator vid översättningar	2005
Gemenskap med andra translatorer Auktorisation ger respekt och status på marknaden	2004
Sociala kontakter, professionellt nätverk, stärker yrkesidentiteten	2000

Möjlighet "att träffa människor i samma situation"	1998
Hålla mig informerad om vad som händer, marknadsföra auktoriserade translators kompetens	1996
Att FAT företräder auktoriserade translators intressen gentemot myndigheter/marknadsför oss, mm	1996
Ett forum för yrket, kunskapsbank, officiellt närvarande, marknadsför oss	1990 ca
Diskutera gemensamma frågor	1990 ?
Matrikel	1989
Möjlighet att träffa och diskutera med kollegor	
Ger mig hopp om status	1986
Identitetstänkande	1985
Utbyte av erfarenheter med andra translatorer	1985
Utbyte med kollegorna, sällskap, samvaro	1979
Att det är en organisation som har ett strategiskt grepp på yrket och har initiativ i branschen	1978
Gemenskap	1972
Föreningen finns	1970-talet
Info, kollegor, rekommendationer	197?

MEDLEMSMÖTE DEN 21 MAJ 2011 I STOCKHOLM

Vid årsmötet kom det fram önskemål om en fortsatt diskussion om FAT:s viktigaste uppgifter och om hur föreningen bäst kan tillgodose medlemmarnas intressen. Medlemsmötet i Stockholm den 21 maj ägnades enbart åt dessa frågor, som först diskuteras i smågrupper och därefter gemensamt efter redovisning från grupperna. Det här kom fram i diskussionen:

1. FAT som förening. Vad har FAT som förening för styrkor och svagheter i dagsläget?

Styrkor

- ✚ FAT:s medlemmar har gemensamma intressen i och med att alla genomgått samma auktorisationsprocess. Antalet medlemmar i varje språkriktning är begränsat.
- ✚ FAT och FAT:s medlemmar utövar i vissa hänseenden myndighetsliknande funktioner (bestyrkande av översättningar, representation i Kammarkollegiets rådgivande nämnd m.m.).
- ✚ FAT har en väl fungerande hemsida som erbjuder kunder en möjlighet att hitta översättare.
- ✚ FAT:s medlemmar utmärker sig genom hög kompetens och erfarenhet.

Svagheter

- ✚ FAT är en anonym förening och allmänheten har dålig kännedom om vad en translator är.
- ✚ FAT:s medlemmar samarbetar inte i tillräcklig omfattning.
- ✚ FAT saknar ett internetbaserat kommunikationsforum.
- ✚ FAT har många medlemmar. Vissa av dem är mindre aktiva och bör aktiveras mera.
- ✚ FAT fungerar inte som remissinstans (trots den myndighetsliknande karaktär som nämndes ovan).
- ✚ FAT är inget fackförbund.
- ✚ FAT saknar en egen jurist.
- ✚ Marknadsföring av idén och syftet med FAT bedrivs inte i tillräcklig omfattning.

- + FAT behöver "task forces" (insatsstyrkor) som hanterar frågor och problem på aktuella områden.
- + FAT behöver bedriva en bättre omvärldsanalys.
- + FAT borde ägna sig åt lobbying i större omfattning än vad som sker för närvarande.

2. FAT:s framtida inriktning. Vad bör FAT i första hand arbeta med framöver?

Gentemot medlemmarna:

- + FAT bör utöka sin närvaro på internet, t.ex. på Facebook. FAT bör skapa mötesplatser, t.ex. på internet, för både medlemmar och auktoriserade translatorer som inte är medlemmar.
- + FAT bör erbjuda utbildning och information om avtalsutformning och krav från översättningsbyråer. FAT bör genomföra en medlemsenkät om medlemmarnas erfarenheter av byråer.
- + FAT bör erbjuda fortbildning (t.ex. inom medicin och juridik).
- + FAT bör fungera som en "erfarenhetspool".

Gentemot myndigheter, kunder och beställare:

- + Arbetet gentemot myndigheter m.m. är viktigare än arbetet gentemot medlemmar.
- + FAT bör synliggöra varför auktoriserade översättare behövs i samhället. FAT bör tydligt definiera translatorns uppgift i samhället och juridiska status.
- + FAT bör påtala bristfälliga översättningar av myndighetstexter.
- + FAT bör skaffa sig utrymme i massmedia när frågor som rör översättningar tas upp. FAT bör skriva debattartiklar om offentlig upphandling.
- + FAT bör inför upphandlingar ta kontakt med de ansvariga för upphandlingen.
- + FAT bör inleda kontakter med domstolar.
- + FAT bör bygga upp en kontaktnätverk i vilket politiker ingår. FAT bör ägna sig åt lobbying gentemot politiska företrädare.
- + FAT bör söka kontakter med fackliga organisationer.

Gentemot a) translatorer inte är FAT-medlemmar) och b) översättare som vill få translatorskompetens:

- + FAT bör (som nämnts ovan) skapa mötesplatser för såväl auktoriserade translatorer som icke-auktorerade översättare.
- + FAT bör också fortsättningsvis erbjuda det årliga förberedelseseminariet inför Kammarkollegiets auktorisationsprov. (FAT bör kanske t.o.m. i vissa fall avråda kandidater från översättaryrket.)
- + FAT bör först påvisa resultat och därefter rekrytera nya medlemmar.

Gentemot andra översättare och översättarorganisationer i Sverige och utomlands:

- + FAT bör skapa goda relationer med översättningsbyråer och lyfta fram goda exempel på samarbete.
- + FAT bör lyfta fram vikten av kvalitativa juridiska översättningar för rättssäkerheten.
- + FAT bör verka för att översättarens upphovsrätt respekteras och motverka att översättningar utförs anonymt.
- + FAT har en annorlunda profil än vad SFÖ har och bör inte konkurrera med SFÖ.

3. FAT:s mötesverksamhet för medlemmarna. Hur kan FAT utveckla sin mötesverksamhet för medlemmarna?

Medlemsmöten

- + Diskussionssammankomster är bra.
- + Möten inom språk- och temagrupper bör främjas. Dessa möten bör vara återkommande för att fylla en funktion.

Sociala aktiviteter

- + Bufféerna uppskattas. FAT:s sammankomster bör även erbjuda möjlighet till dans.
- + Till FAT:s 80-årsjubileum nästa år föreslås folksånger från olika länder som musikaliskt inslag.
- + Som komplement till medlemsluncherna föreslås återkommande pub- eller middagssammankomster på kvällstid.

Förslag till nya inslag

- + FAT bör anordna studiebesök på relevanta institutioner, t.ex. Regeringskansliet och Försäkringskassan.
- + FAT bör om möjligt söka informella kontakter med europeiska kollegor, företrädare för EU-kommissionen och EU-parlamentet.
- + FAT bör (som nämnts ovan) införa en internetbaserad mötesplats.

4. FAT som förening. Vilka möjligheter har FAT att utvecklas och vilka hot kan föreningen ställas inför i dagsläget?

Möjligheter

- + FAT bör ta reda på hur auktoriserade revisorer och advokater verkar och samarbetar.
- + FAT bör se över vilka översättningar som bör utföras av auktoriserade translatorer och söka kontakter med ansvariga personer och institutioner, t.ex. Advokatsamfundet, Patentverket/patentbyråer, Livsmedelsverket, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen.
- + FAT bör anlita en jurist/advokat för bevakning av offentliga upphandlingar.
- + FAT:s medlemmar bör göra besök på utländska ambassader.

Hot

- + Kammarkollegiets hantering av translatorsfrågor.
- + Statliga myndigheters offentliga upphandlingar.
- + Oklarheter avseende notarius publicus bestyrkningsrätt och UD:s legaliseringar.
- + Maskinöversättningar, t.ex. Google-översättningar.
- + Missbruk av translatorsstämpeln.
- + Brist på förnyring inom translatorskåren.
- + Engelska språkets ökade betydelse (t.ex. slojade krav på översättning till samtliga språk vad gäller patentansökningar inom EU).

Sammanställt av Johan Sör

MEDLEMSMÖTE I GÖTEBORG DEN 28 MAJ

Ett tiotal FAT-medlemmar träffades i slutet på maj för att diskutera några av de frågor som tagits upp på medlemsmöte i Stockholm några dagar tidigare.

Huvudfrågan var: Vad vill vi att FAT ska göra för sina medlemmar? Med utgångspunkt i Konkurrensverkets *Vägledning för branschorganisationer* (se faktarutan nedan) valde vi att ta upp följande "tillåtna" ämnen:

- 1) Utbildning/fortbildning
- 2) Inhämtande av information
- 3) Generellt lobbyarbete mot myndigheter
- 4) Auktorisationsprocessen i olika länder och i Sverige
- 5) Utarbetande av standardavtal (utan prispåverkande moment)
- 6) Rådgivning i juridiska frågor

1. Utbildning/fortbildning

Vi kom fram till att en av FAT:s främsta styrkor är medlemmarnas höga kompetens. För att vara med i FAT måste man ha klarat ett svårt prov och bli godkänd (som redbar) av Kammarkollegiet. För att behålla sin auktorisation måste man sedan vart femte år ansöka om förnyelse som translator och redogöra för sin verksamhet under föregående femårsperiod.

I många andra högkvalificerade yrken krävs att man deltar i ett antal utbildningar (fortbildning) för att behålla sin auktorisation eller motsvarande. Det gäller t.ex. auktoriserade revisorer, legitimerade läkare m.m. Kan vi, som medlemmar i FAT bevisa att vi strävar efter att ständigt förbättra vår kompetens och med hjälp av olika kurser och/eller andra kompetensutvecklande åtgärder har vi bättre förutsättningar att presentera oss som kvalitetsöversättare, vinna upphandlingar och motivera anständiga priser.

Förslag: Ett antal utbildningar för FAT-medlemmar bör ordnas varje år. FAT bör subventionera eller finansiera sådana utbildningar eftersom det är viktigt att så många som möjligt har möjlighet att delta. En enkät kan skickas ut årligen så att medlemmar får möjlighet att ge återkoppling om vilka utbildningar man önskar. Exempel på utbildningar är:

Teorier kring prisbildning, marknadsföring och produktdifferentiering är andra viktiga fortbildningsområden. Eftersom alla FAT-medlemmar översätter till eller från svenska ska samtliga utbildningar hållas på svenska.

Implementering: En FAT-medlem väljs ut för att samordna utbildningar och de årliga enkätundersökningarna. FAT ska budgetera ett belopp varje år för fortbildning. Utbildningar kan hållas av FAT-medlemmar med specialkompetens inom ett visst område eller av utomstående konsulter eller lärare.

2. Inhämtande av information och lobbyarbete mot myndigheter

Många medlemmar anser att myndigheternas *upphandling av översättningstjänster* har för stort fokus på pris och att kvalitet väger för lätt. Många gånger finns det krav på en omsättning som är långt över vad ett mindre översättningsföretag, för att inte tala om en enskild översättare, kan komma upp till i sin verksamhet. Det är därför viktigt att FAT fortsätter sitt lobbyarbete mot myndigheterna för att belysa detta problem och för att få till en ändring. Det är önskvärt att det ställs krav på att myndigheterna utvärderar de upphandlade tjänsterna för att se om de verkligen fått god kvalitet för det pris de betalat leverantören.

3. Lobbying och marknadsföring gentemot myndigheter

Det är av största vikt att sprida kunskap om translatorsstämpeln till myndigheter och andra, så att t.ex. domstolarna inte begär översättningar utan stämpel av översättningsbyråer. Broschyrer eller annat informationsmaterial bör tas fram av FAT.

I vårt lobbyarbete gentemot myndigheter bör fokus ligga på nyttan med att anlita auktoriserad translator och mindre på vad andra översättare kan tänkas prestera.

Ytterligare ett förslag är samarbete mellan FAT och Notarius Publicus. FAT bör genom information göra dem som utövar Notarius Publicus-funktion medvetna om att även om de bara intygar att en icke auktoriserad person gjort en översättning detta ändå kan göra att texten uppfattas som en auktoriserad översättning och därmed leda till missuppfattning.

Implementering: Skapa en grupp FAT-medlemmar med uppgift att titta närmare på upphandling och lobbying och föreslå åtgärder.

4. Auktorisations- och certifieringsprocesser internationellt och i Sverige

Auktorisationsprocessen bör harmoniseras med motsvarande processer i andra (främst EU) länder. Det ska anses värdefullt att vara auktoriserad och därför måste processen upplevas som rättvis, modern m.m. Madalena Ferreira Åhman informerade om att det t.ex. i Portugal inte finns någon auktorisation alls. Det är inte i FAT:s intresse att många översättare avstår från att söka auktorisation p.g.a. en process som är gammalmodig. Risken är även att andra, som potentiella kunder, sätter lägre värde på auktoriserade translatorer. Som exempel på modernisering av provet kan nämnas att man t.ex. i Finland nyligen infört en auktorisationsprocess som liknar den vi har i Sverige, dock med möjlighet att göra internetsökningar i samband med provet.

Beträffande den svenska auktorisationen föreslår vi att FAT tar upp en diskussion med Kammarkollegiet för att införa auktorisation i specifika ämnen och även möjligheten att behålla godkända resultat på delar av provet, för att sedan tentera av resterande delar året efter.

Önskemål om en harmonisering/förbättring kan endast avse EU-länder. Tanken är att FAT (möjligen genom FIT eller EULITA) kan försöka lobba på EU-nivå.

Implementering: Skapa en grupp FAT-medlemmar med uppgift att titta närmare på auktorisation inom EU och rekommendera åtgärder. Information kring auktorisation och certifiering i andra länder bör samlas in och analyseras. FAT bör vara proaktiv i sitt samarbete med Kammarkollegiet kring auktorisationsprocessen, som kanske borde förändras i framtiden.

5. Utarbetande av standardavtal (utan prispåverkande moment)

Vissa auktoriserade översättare önskar samarbeta med översättningsbyråer för att göra icke bestyrkta översättningar. De allra flesta byråer kräver dock att översättaren skriver på ett särskilt avtal och det finns stora skillnader mellan byråer vad gäller innehåll och omfattning av dessa avtal. Vissa klausuler om t.ex. skadestånd kan innebära enormt stora risker för översättaren och anses av många FAT-medlemmar vara direkt olämpliga att underteckna.

Utbildning (även punkt 1) om innehåll i dessa olika avtal är önskvärt – både hur man själv kan utforma sitt eget standardavtal mot kund och klausuler att se upp för i de avtal som används av byråer och andra. Det vore önskvärt att få till ett samarbete mellan FAT, översättningsbyrå(er) och oberoende juridisk expertis för att skapa ett standardavtal som kan användas frivilligt mellan översättare och byråer. Sådana avtal finns i andra konsultbranscher.

Implementering: Skapa en grupp FAT-medlemmar med uppgift att titta närmare på detta problem och rekommendera åtgärder.

6. Rådgivning i juridiska frågor

På den här punkten lyckades vi inte formulera oss och har inte heller några rekommendationer att komma med än så länge.

Övriga frågor som kom upp

Önskemål om återupptaget samarbete och förbättrade relationer mellan SFÖ och FAT

- ✚ Starta diskussionsforum på Internet inom FAT för medlemmarna
- ✚ Decentralisera FAT – lägga ut specifika uppgifter på enskilda FAT medlemmar och/eller mindre grupper. FAT bör även sponsra medlemmar att delta i varandras möten ibland (för bättre utbyte mellan medlemmar i olika regioner).

Laura Nordlund

Konkurrensverkets Vägledning för branschorganisationer

Röd zon: Samarbete som typiskt sett strider mot konkurrensreglerna

Prissamarbete
Prisrekommendationer
Begränsning av produktion eller försäljning
Marknadsdelning

Gul zon: Oklara fallen

Kalkylstöd
Informationsinsamling och informationsutbyte

Grön zon: Samarbeten som typiskt sett är tillåtna enligt konkurrensreglerna

Exempel på samarbeten inom branschorganisationer som typiskt sett är tillåtna är:

Utbildning
Inhämtande av information
Generellt lobbyarbete mot myndigheter
Utarbetande av standardavtal (utan prispåverkande moment)
Rådgivning i juridiska frågor

ADRESSÄNDRING

För att faktureringsystemet – och övriga utskick från vår webmaster – ska fungera måste vi ha rätt mejl- och postadress till samtliga medlemmar. Det är också viktigt att dina uppgifter på FAT:s webbsida hålls aktuella. Glöm därför inte att meddela varje ändring till vår webmaster på adress lena.e.blom@gmail.com.

TEMA: MEDLEMSNYTT

NYA MEDLEMMAR 2011

Elina Erlman är auktoriserad från svenska till lettiska och presenterar sig här:

Jag kommer från Lettland och är sedan år 2000 bosatt i Sverige. Jag har arbetat med översättningar i snart 10 år. Sedan 2010 är jag auktoriserad translator från svenska till lettiska men trots det översätter jag oftast från lettiska till svenska. Jag har tidigare också arbetat som tolk men på grund av tidsbrist prioriterar jag nu översättningen. Bland mina roligaste uppdrag var när jag tolkade vid Eurovision Song Contest i Riga och när jag hade förmånen att få översätta ett operalibretto. Mina kunskaper i översättning har jag förbättrat vid Stockholms universitet och som praktikant vid EU:s översättningsdirektorat i Luxemburg.

Bryan Mosey är auktoriserad translator från svenska till engelska. Så här skriver han om sig själv:

Jag kommer ursprungligen från Brighton och har bott i Sverige sedan hösten 1985. Under min tidigare karriär vid Lunds Universitet fick jag ofta förfrågningar om att översätta avhandlingar och vetenskapliga artiklar till engelska.

Jag flyttade sedan till Stockholm för att bli översättare på heltid. Efter anställning vid en byrå och ett par år som textredaktör hos en investeringsbank är jag numera delägare i firman Battison & Partners. Här ansvarar jag för våra översättningsprojekt (svenska till engelska). En stor del av mitt arbete består av att översätta finansiella rapporter och analyser. Jag hinner även med många andra intressanta uppdrag.

Sedan 7 december 2010 är jag av Kammarkollegiet auktoriserad translator. För mig fungerar auktorisationen som ett kvalitetsbevis – vissa kunder efterfrågar auktorisation trots att deras översättningar relativt sällan behöver stämplas. Det är också utvecklande att bistå privatpersoner med auktoriserade översättningar – det handlar så ofta om stora händelser i livet: att adoptera barn, flytta till ett nytt land eller att delta i en värdefull utbildning.

Stellan Ottosson är nyligen auktoriserad från engelska till svenska. Han berättar:

Hittills har jag fått fler översättningar från tyska, ryska och polska. Väntar på uppdrag från spanska. För ett år sen gick jag i pension och arbetar nu mer eller mindre heltid med översättningar. Min hobby har blivit mitt yrke.

Jag är civilekonom och har en fil.kand. i ryska, polska och spanska. Som UD-tjänsteman har jag bott många år i länder där man talar något av de här tre språken. Under ett par år var jag chef för UD:s översättningsenhet, som ju svarar för översättningar åt hela Regeringskansliet. På åttiotalet översatte jag sju romaner från polska, bl.a. av Andrzejewski och nobelpristagaren Czeslaw Milosz.

AVLIDNA UNDER 2011

Witold Sawicki död

I våras, närmare bestämt i april, kom ett dödsbud: vår translatorskollega Witold Sawicki hade slutat sina dagar efter en kort tids sjukdom.

Witold var inte från början inställd på att verka som tolk och translator. Han hade växt upp i Poznań, en av Polens storstäder, och efter universitetsstudier arbetade han som geolog i ett decennium.

Han hade ett stort musikintresse. Mot slutet av 1960-talet ansvarade han för jazzklubben Od Nowa, välkänd både inom- och utomlands.

När vi träffades första gången berättade han, att han hade nära kontakt med en nästkusin till mig, och då förstod jag, att vi skulle bli vänner. Hösten 1970 hade han lämnat Polen och bostatt sig på Österlen. Han arbetade till en början som äpplelockare i äppleodlingarna kring Vitaby, och efter en tid köpte han en sommarstuga i Haväng, en pärla vid Hanöbukten. Haväng blev för Witold under många år en plats för vila och eftertanke. 1971 flyttade han till Malmö, där Kockumsvarvet blev hans arbetsplats. 1980 skolade han om sig och blev översättare och auktoriserad tolk mellan polska och svenska. 1982 klarade han specialisering som rätts- och sjukvårdstolk, och sedan kom han att flitigt anlitas av olika myndigheter. Han blev även auktoriserad translator från svenska till polska.

Witold reste mycket, både inom och utanför Europa. Tennis blev också ett av hans stora fritidsintressen och han hade stora framgångar. Han blev med åren allt bättre och vann priser i olika tävlingar. Ett annat av Witolds intressen var kortspel. Inom bridge gjorde han sig känd som en skicklig spelare med stor analytisk förmåga.

Sista gången jag hade kontakt med honom gällde det att gemensamt bedöma ett överklagande från en norsk examinand i ett translatorsprov. Att det skulle bli sista gången vi hade kontakt anade jag knappast, och jag minns honom nu som en utomordentligt sympatisk och varmhjärtad kollega.

Frid över hans minne!

Sven Ahlgren, translators- och tolkkollega

Simon Harper död

Min äldsta vän och den av många uppskattad kollegan Simon Harper dog den 15 augusti 2011, 82 år gammal. Simon och jag träffades första gången i september 1945 då vi båda började som "trainees" på dåvarande Anglo-Iranian Oil Companys (numera BP) forskningslaboratorium i Sunbury on Thames utanför London. Att vara "trainee" innebar dels praktiskt labb- arbete dels studier i petrokemi. Simon och jag blev vänner med detsamma, en vänskap som varade i 61 år.

Efter värnpliktstiden i Royal Air Force blev vi rastlösa och i augusti 1950 såg vi en annons i The Times om ett internationellt studentläger i Stäket utanför Stockholm i Sverige. Vi visste ingenting om Sverige men beslutade oss för att åka dit. Simon åkte först och när jag kom några veckor senare hade Simon redan träffat sin Ritva. De gifte sig 1955 och sonen Per-Simon, som kallades Percy, föddes 1957. Percy föddes med ett allvarligt hjärtfel och avled på Mayo-kliniken i USA 1971, bara 14 år gammal. Sonen Patrick föddes 1965 och bor numera i Upplands Väsby. Efter Percys bortgång flyttade familjen till Konstanz och bodde där i många år innan de återvände till Sverige. Simons hustru Ritva dog 2003.

Simon lärde sig snabbt svenska och bestämde sig tidigt för att bli översättare, med vetenskap och teknik som specialiteter. Han blev auktoriserad till engelska 1962 och hade då varit verksam som översättare i cirka tio år. Han var utomordentligt noggrann och ägnade stor uppmärksamhet åt varje uppdrag för att övertyga sig själv om att översättningen hade "det lilla extra" som gjorde den "lite bättre". Han briljanta översättningar uppskattades varmt av många kunder.

Privat var Simon väldigt social. Han var en duktig pianist och var mycket intresserad av historia, särskilt Första Världskrigets – ett intresse som han för övrigt delade med FAT-kollegan Roger Tanner. Han var även en historieberättare av guds nåde och därtill var han också mycket vinkunnig.

Simon kommer att saknas av många vänner.

David Knight

TEMA: KAMMARKOLLEGIET

- Referat av möte med Kammarkollegiet
- Utdrag ur Kammarkollegiets årsredovisning 2010
- Information om ny stämpel och oblatmärken

MÖTE MED KAMMARKOLLEGIET OM TRANSLATORSFRÅGOR

Våren 2011 träffade FAT Kammarkollegiet för en allmän genomgång av translatorsfrågor. Mötet ägde rum på FAT:s begäran. FAT företrädde av Kajsa Pehrsson och Ian MacArthur. Från Kammarkollegiets sida deltog enhetschefen Märeta Jonzon Gröndal samt Ivett Larsson och Anders Ehrnborn från tolk- och translatorsverksamheten.

Åtgärder för att stärka auktorisationen

Målet för Kammarkollegiets translatorsverksamhet är att prov ska ordnas i de språk där behovet är som störst. FAT undrade då hur behov ska tolkas här: utifrån anmälningar till proven eller utifrån behoven i samhället.

Det är – enligt kollegiet – i princip anmälningar till proven och inte behoven i samhället som styr i vilka språk som prov ordnas. Translatorsprov ordnas utifrån de anmälningar som kommer in inom föreskriven ansökningstid. Vilka prov som ordnas har inget samband med antalet

sökande i språket. Alla får söka, oavsett språk. Det gäller dock att kollegiet ska kunna hitta experter med tillräcklig kompetens för att bedöma proven på ett tillförlitligt sätt. När ansökningstiden har gått ut undersöker man om bedömare finns i de språken, frekventa som "udda", och ordnar prov därefter. Man bedriver alltså inte någon uppsökande verksamhet för att få fram translatorer i språkriktningar där få eller inga finns. Det gäller t.ex. arabiska, dari, pashtu och somaliska. Ett problem med vissa språk som är nyare i Sverige är t.ex. att en stabil grammatik och ortografi ofta saknas och det är alltså lättare att prova fram tolkar i dessa språk.

Translatorsprovet

FAT tog upp olika frågor som ofta återkommer inom föreningen kring translatorsprovet.

När det gäller *användningen av internet* under proven ser kollegiet positivt på detta under förutsättning att en tillfredsställande modell med god säkerhet kan utvecklas. Man är medveten om att många översättare har stor nytta av internet i sitt arbete och säger också att hänsyn kan tas till internetfrågan vid valet och bedömningen av provtexterna.

När det gäller *möjligheten att överklaga* påpekade kollegiet att man har rätt att begära en omprövning av bedömningen. Frågan går då tillbaka bedömarna, som i sin tur har möjlighet att samråda med annan expertis. Kollegiet kopplar dock inte in någon oberoende bedömare. Det är cirka 10% som begär omprövning och i regel får 2-3 personer rätt. Man ser f.n. ingen anledning att fråga kravet att alla tre texter ska godkännas vid ett och samma tillfälle.

Kollegiet är på ständig jakt efter nya *bedömare*. Bedömarna har kompletterande kompetens, t.ex. till och från målspråket i fråga eller som forskare och praktiker. Det är bedömarna som tar fram provtexterna till svenska och inför proven tittar de på vilka svårigheter som kan uppstå utifrån sina respektive källspråk. Under 2010 hölls ett kvalitetssäkrande seminarium för bedömare av translatorsproven. (Vartannat år bjuder Kammarkollegiet in translatorsbedömarena och vartannat år tolkbedömarena.) På Kammarkollegiet är man medvetna om att vissa bedömare anlitas under mycket lång tid och att vissa personer underkänts vid ett flertal tillfällen av samma bedömare. Det finns dock inga planer på att ordna en oberoende bedömning när en person underkänts vid flera tillfällen i samma språkriktning och av samma bedömare. När det gäller översättning till svenska kan kollegiets handläggare se om språket i den översatta texten är bra, vilket kan ge en viss ledning när det gäller bedömningen.

Tillsyn

Enligt kollegiet har det skett en avsevärd ökning av tillsynsärendena på tolksidan. Ärenden som gäller translatorer är dock fortfarande få.

Tillsynsärenden kan gälla allt från fel i själva tolkningen/översättningen till oredlighet, försejade leveranser eller försvunna dokument. Handläggningen följer de vanliga förvaltningsrättsliga principerna. Tolken/translatorn underrättas om en anmälan och får ta del av och yttra sig över allt material i ärendet. Vid behov tar man in expertutlåtanden. Vederbörande ges alltid möjlighet att yttra sig inför det slutliga beslutet. Om kollegiet sedan fäller translatorn kan han eller hon varnas eller få sin auktorisation indragen. Vid ett överklagande till förvaltningsrätten ska kollegiet först ompröva sitt beslut innan handlingarna skickas vidare till rätten.

FAT frågade varför den lindrigare påföljden *erinran*, som finns för t.ex. revisorer och fastighetsmäklare, inte finns med som påföljd i translatorsförordningen. Kammarkollegiet berättade att en form av erinran redan tillämpas. Det är nämligen så att ärenden som inte leder till en varning eller strängare påföljd för translatorn kan skrivas av på två olika sätt:

1. En ren avskrivning utan kommentar till translatorn.
2. En avskrivning som innehåller ett påpekande till translatorn om någon regel i God translatorssed eller dylikt.

Alternativ 2 kan enligt kollegiet ses som en form av erinran. Man uppmärksammar translatorn på en viss sak utifrån vad som skett i ärendet.

Hemsidan och translatorsregistret

FAT påpekade att ordet *översättare* verkar användas i stället för *translator* i informationen på kollegiets hemsida. Svaret blev att man numera var uppmärksam på detta och ser över språkbruket. Man anser man dock att just *översättare* är rätt ord i vissa fall. Dessutom tillhör ordet *översättare* allmänspråket på ett helt annat sätt än ordet *translator*, så ordvalet kan vara motiverat utifrån målgruppen för informationen.

FAT tog också upp funktionen *Sök översättare* (som det fortfarande heter) på Kammarkollegiets hemsida. När man använder den kommer *UTOMLANDS* upp som bosättningsort för translatorer som inte bor i Sverige. Varför kan man inte ange vilket land de bor i? Detta beror enligt kollegiet på att underlaget och tolkar och translatorer finns i en äldre, svårarbetad databas utanför kollegiets nya ärendehanteringssystem. Arbete pågår med att föra över uppgifterna till en modernare och mer användarvänlig miljö.

Övriga frågor

Andra frågor som togs upp var EU-standarden om Översättningstjänster – Krav (EN 15038:2006), auktoriserad translator och reglerade yrken inom EU, samt problemen med translatorernas annonsering hos Eniro och sammanblandningen med byråer och icke-auktoriserade översättare.

Ian MacArthur

Kajsa Pehrsson

Fakta i målet – utdrag ur Kammarkollegiets årsredovisning för 2010

Auktorisation av tolkar och översättare

Mål

Tolk- och översättarprov ska ordnas i de språk där behovet är som störst.

Verksamhetsöversikt

Kammarkollegiet auktoriserar tolkar och översättare genom att ordna kunskapsprov. Kollegiet för ett register över de auktoriserade yrkesutövarna och utövar tillsyn över deras verksamhet. Registret finns tillgängligt för allmänheten på kollegiets hemsida. Auktorisationerna gäller i fem år och kan därefter förnyas.

Det finns 1023 auktoriserade tolkar fördelade på 36 språk och 480 auktorisationer som översättare. Översättarna representerar 29 främmande språk till svenska och 28 från svenska.

Auktorisation av översättare

	2010	2009	2008	2007*
Antal deltagare i skriftliga prov	186	190	188	168
Antal nya auktorisationer	28	20	15	21

*Uppgifterna för 2007 har tagits från årsredovisningen för 2009.

Prov för auktorisation som översättare har genomförts vid ett tillfälle under året och har omfattat de språk där efterfrågan varit störst och kollegiet kunnat anlita experter med tillräcklig kompetens för att bedöma proven på ett tillförlitligt sätt.

Intäkter i förhållande till kostnader

Auktorisationsverksamheten är anslagsfinansierad. I samband med ansökan om auktorisation och förnyelse av auktorisation tas en ansökningsavgift ut i enlighet med avgiftsförordningen. Avgifterna motsvarar cirka 20 procent av kostnaderna för verksamheten (1,5 mkr av 7.3 mkr för 2010).

NY STÄMPEL OCH NYA OBLATMÄRKEN

Kammarkollegiet har nyligen i brev till samtliga translatorer meddelat att translatorsstämpeln byts ut i samband med att KK byter grafisk profil. KK har under hand skickat ut nya stämplor till var och en utan kostnad och därefter ska varje translator returnera den gamla stämpeln till KK. Det går bra att bara returnera själva gummidynan i den mån den går att skära loss.

De hittills blågula självklistrande s.k. oblatmärkena får däremot varje translator själv bekosta och beställa från Unigraphics, order@unigraphics.se. Efter kontakt har KK meddelat att de gamla märkena endast får användas tills de nya levererats.

Klistermärkena kostar 177 kr per rulle plus frakt och moms, totalt 485 kr vid köp av två rullar. Kostnaden för en extra stämpel blir 580 kr inkl. frakt och moms.

Kajsa Pehrsson

EFTERLYSNING 1: SKRIBENTER TILL FATABUREN

Medlemmar som är intresserade av att regelbundet bevaka ett visst tema i Fataburen, som IT-frågor, svensk språkvård, litteratur/forskning kring översättning etc. är mycket välkomna att ta kontakt med redaktionen. Det gäller likaså den som har något att dela med sig av i notis- eller artikelform.

TEMA: SPRÅKFRÅGOR

- Myndigheter och maskinöversättning
- Undermålig undertextning på DVD-boxar
- Ny bok om språklagen
- Ny svensk-dansk nätordbok kanadensisk databas
- Termium Plus – ny kanadensisk databas
- Handbook of Terminology – arabisk version från Kanada

MASKINERNA ÄR VÅRA VÄNNER. ELLER ÄR DE?

”Maskinerna är våra vänner”, heter det i en sång av Kjell Höglund från slutet av 80-talet. En nyligen genomförd undersökning (våren 2010)¹ visar att detta påstående saknar täckning när det gäller maskinöversättning av samhällsinformation. Undersökningen uppmärksammar en företeelse som når allt större spridning i samhället: allt fler myndigheter överger traditionella översättningar av sin information och hänvisar istället besökarna på sina hemsidor till olika maskinöversättningstjänster på Internet. Fokus i undersökningen ligger på svensk myndighetsinformation på serbiska, kroatiska och bosniska (SKB). Resultaten är givetvis giltiga endast för översättningar till dessa språk, men ett försiktigt antagande är att man skulle träffa på liknande förhållanden även i översättningar till andra språk.

”...på andra språk efter behov”

Enligt rekommendationer från Språkrådet², Sveriges officiella rådgivande språkvårdsorgan, skall språket i offentlig verksamhet vara begripligt, enkelt och korrekt. All information och service ska finnas på enkel och begriplig svenska, i särskilt lättläst form, i talad form och i

¹ Publicerad i tidskriften *Slovo. Journal of Slavic Languages and Literatures*, nr 50 (<http://www2.moderna.uu.se/slovo/>).

² <http://www.sprakradet.se>

multimodal form. Informationen skall, vid sidan av svenska, finnas på de nationella minoritetsspråken, på det svenska teckenspråket och, som det heter, ”på andra språk efter behov”.

Enligt statistik från Språkrådet representeras serbiska, kroatiska och bosniska tillsammans av över 110 000 talare i Sverige. Om man räknar talarna av dessa språk som en helhet, utgör SKB-talarna den största språkgruppen i Sverige efter svenska och finska. Språken räknas trots detta inte som nationella minoritetsspråk, utan faller i kategorin ”andra språk”. I forskningsrapporten *Sveriges språk – vem talar vad och var?* från 2009, skriver Mikael Parkvall att SKB hör till gruppen ”invandrarspråk utan särskilt erkännande”. Våra myndigheter är därför inte bundna av lagen att erbjuda information på SKB, utan information på dessa språk är en service till allmänheten.

Av Sveriges 253 statliga förvaltningsmyndigheter erbjuder 24 information som på ett eller annat sätt är tillgänglig för talare med antingen serbiska, kroatiska eller bosniska som modersmål. En genomgång av svaren från de tillfrågade myndigheterna visar att svenska myndigheters val av informationsspråk styrs av flera olika faktorer: antal talare i Sverige av ett visst språk, EU-regler, den svenska språklagen (SFS 2009:600) och – inte minst – av slumpen.

Myndigheternas sätt att översätta

Svenska myndigheters information på SKB är föga enhetlig och redan språkbeteckningarna kan vid närmare påseende verka mycket förvirrande. På vissa myndigheters hemsidor erbjuds informationen samlat under en rubrik, med beteckningar som ”serbiska/kroatiska/bosniska”, ”serbokroatiska” och till och med ”Serbo-Croatian”; hos andra myndigheter presenteras informationen under separata rubriker: ”serbiska”, ”kroatiska” och ”bosniska”. Hos en tredje grupp erbjuds information endast på en av de tre varieteterna, t.ex. ”srpski” eller ”Bosnian”.

Det språk som under årtionden kallades serbokroatiska upphörde officiellt att existera i de jugoslaviska arvtagarstaterna från och med 1991-92. Det pågår sedan dess en livlig debatt om vad som är en adekvat terminologi. Språket/språken i fråga har kallats centralsydslaviska, serbokroatiska, kroatoserbiska, serbiska/kroatiska/bosniska etc. Avsaknaden av klara besked i namnfrågan påverkar de språkbeteckningar som svenska myndigheter använder på sina informationssidor.

Att svenska statliga myndigheter erbjuder allmänheten information på flera språk är för det mesta positivt, men det finns problem. På Internet finns i dagsläget en rad översättningstjänster, varav *Yahoo!*, *Babel Fish* och *Google översätt* (eng.: *Google Translate*) hör till de mest kända. Tjänster av det här slaget, t.ex. Google översätt, beskrivs i positiva ordalag i svenska media, medan programutvecklaren själv är mer försiktig i sina uttalanden. Till tidningen *Metro* säger en företrädare för Google att ”Google Translate inte kommer att kunna översätta på professionell nivå inom de närmaste åren”. Vissa svenska myndigheter har likväl, trots sådana varningsord, valt att frångå traditionellt översatt information på andra språk till förmån för en länk till en översättningstjänst. Bland de undersökta myndigheterna har Arbetsmiljöverket och Statens konstråd helt övergått till denna lösning och vid Statens institutionsstyrelse och Kriminalvården finns planer på att göra det.

Webbaserad översättning eller traditionell?

För att pröva hur väl de moderna webbaserade översättningstjänsterna står sig mot traditionell översättning genomfördes i den nämnda undersökningen ett experiment bestående av tre moment: översättning svenska—SKB av enstaka ord; översättning svenska—SKB av en sammanhängande text samt översättning engelska—SKB av en sammanhängande text. Som material för experimentet valdes Arbetsmiljöverkets hemsida.

Det finns betydande strukturella skillnader mellan svenska och SKB och dessa skillnader förorsakar allvarliga fel som översättningsprogrammets mjukvara inte klarar av. Dessa fel är nog bekanta för alla som någon gång har provat någon av de webbaserade översättningstjänsterna. När programmet stöter på ett ord som det inte känner till, kan olika saker hända. Ibland uteblir översättningen och ordet står kvar i sin ursprungliga form, ibland översätter programmet till engelska och ibland utelämnar programmet helt enkelt sådana ord som saknas i dess databas. Ofta uppstår rena obegripligheter, som när ”diarieförda ärenden” översätts (eller vad man skall kalla det) till SKB med kombinationen ”diarieförda pitanjima”. Felet är komplext och består dels av en utebliven översättning av ordet ”diarieförda”, dels av en i sammanhanget helt omotiverad kasusform (dativ/instrumentalis/lokativ pl.).

Risker med maskinöversatt myndighetsinformation

Att välja att erbjuda språkstöd genom en webbaserad översättningstjänst är i dagsläget ett riskfyllt företag. Undersökningen visar att resultaten blir mest acceptabla om den automatiska översättningen till SKB görs från en engelsk källtext. Vid översättning från svenska blir resultatet mycket bristfälligt och kan innebära att hela eller stora delar av textens informationsvärde faller bort.

Vilka slutsatser bör då Sveriges myndigheter dra av en undersökning som denna? De bör framför allt vara medvetna om de stora risker som en ensidig tillit till maskinöversättningar innebär. För en chef med ansträngd budget kan det vara lockande att spara pengar genom att inte erbjuda traditionella översättningar, men han/hon skall då samtidigt vara medveten om att den information som myndigheten vill erbjuda personer med andra modersmål än svenska riskerar att vara helt obegriplig eller att leda till svåra missförstånd.

Thomas Rosén

Thomas Rosén doktorerade 1997 vid Slaviska institutionen i Uppsala och är universitetslektor vid samma universitet. Han undervisar i albanska samt serbiska, kroatiska, bosniska (SKB). F.n. ägnar han sig åt forskning om ryska språket och arbetar på en bok om ryskan på 1740-talet. Thomas Rosén är också sedan många år anlitad som bedömare i Kammarkollegiets tolk- och translatorsprov.

UNDERMÅLIG UNDERTEXTNING

DN:s Fredrik Söderling skrev om översättarslarv för en tid sedan. Det gällde blue ray-versionen av HBO-serien *The Pacific* vars tio avsnitt hade kostat 1 400 miljoner kronor att producera. Tom Hanks och Steven Spielberg var exekutiva producenter.

Den som köper serien i en box för 500 kronor får hålla tillgodo med en svensk textning ”som mer liknar en asiatisk piratkopia eller en entusiastisk översättning gjord av en trettonåring, och inte av en professionell översättare”, skriver Söderling. Det är framför allt de militära termerna som är felaktiga. Översättaren kan t.ex. exempel inte skilja på pluton och division.

Söderling förklarar att den som tittar (tittade) på *The Pacific* på SVT får en professionell översättning. Samma märkliga förhållande gäller för danska *Brottet*, där SVT:s textning är ”oklanderlig” men dvd-versionen undermålig. Warner Bros Sverige, som distribuerar *The Pacific*-boxen har fått klagomål om massor av felaktigheter i textningen. ”Insinuationer om att textningen är hämtad från någon gratissajt tillbakavisas på bolaget”, säger Fredrik Söderling.

Även Helgonet m.fl.

Jag skickade länken från DN till Norskjäl, forumet för översättare till och från nordiska språk, och fick nedanstående svar från kollegan Folke:

Ja, det är bedrövligt så usla undertextningar det finns. Jag är tveksam om jag skall bedöma det aktuella fallet som mildare, därför att de främst klagar på militära termer, allt-

så en viss nivå av fackspråk. Om man å andra sidan tar på sig att texta en serie som helt handlar om krig, bör man inse att det krävs viss kunskap på området (alternativt engagerat kontrollerande av termer).

Hustrun fick en mastodontbox med Helgonet i julklapp, textat av något ljushuvud på byrån *Les Mots* och där är textningen verkligen katastrofal, även vad gäller allmänspråk.

"Where are you going?" frågar skurken sin älskarinna "A movie", svarar hon, vilket textas som "Jag behöver röra på mig" (ungefär, jag tar det ur minnet, så det behöver inte vara perfekt citerat). OK, jag vet att det sällan finns manus till de här gamla serierna, men repliken hörs tydligt, och om jag minns rätt talade de strax efteråt om vilken film hon skulle se. Över huvud taget verkar det som om denne textare aldrig går tillbaka och rättar en textning när något blir klarare längre fram.

I det avsnitt vi såg igår översattes "drawing room" i ett hem med "ritrum", fastän det naturligtvis var salong/finare vardagsrum som avsågs.

I ett avsnitt som utspelades i Mexiko textades flera gånger ett restaurangnamn till *Cantina del explores*. OK, det uttalades aningen oklart, men skylten på dörren visades flera gånger som *Cantina las Flores*. Många personnamn är grovt felstavade jämfört med rollistan i slutet av avsnitten. Men allra mest irriterande är att det är så många vanliga allmänspråkliga ord och uttryck som översätts åt skogen.

En lustig feltextning dök upp i en annan, för övrigt hyfsat textat film/serie, minns inte säkert vilken, någon form av deckare i alla fall. Det kan ha varit Sherlock Holmes-serien från 80-talet. En person hade blivit mördad med "razor", vilket flera gånger textades som "rakhyvel". Dels lär det vara rätt mycket besvärligare att ta livet av någon med en rakhyvel än med en rakkniv, och om det nu var Sherlock, så var hyveln väl inte ens uppfunnen på den tiden.

Jag föreslog att Folkes fru (som fått Helgonet i julklapp) borde testa om usel översättning är en godkänd motivering för att returnera köpta saker enligt Konsumentverket.

Vill translatorer granska undertextningen?

Jag funderar på om inte FAT skulle köpa den här Helgonet-boxen och låta några medlemmar gå igenom översättningarna (och skriva upp felen). Plus den box DN skrev om. Då skulle vi få ett konkret exempel på hur usla översättningar som säljs.

Jag frågar mig: Är film under vår värdighet? Har vi inte tid? Kommer det att bli ett slag i luften om vi får pengarna tillbaka av säljarna utan att de ens lyssnar på vår motivering?

Lasse Morin

NY BOK – SPRÅKLAGEN I PRAKTIKEN

Det har redan hunnit gå två och ett halvt år sedan språklagen kom. Vad har egentligen hänt? Hur tillämpar olika myndigheter lagen? Och i den mån de inte tillämpar den, hur borde de göra det? Språkrådet, som har regeringens uppdrag att informera om och följa upp lagen, har tittat på sådana frågor och publicerat sina resultat i skriften *Språklagen i praktiken – riktlinjer för tillämpning av språklagen*.

Rådet går här igenom lagen paragraf för paragraf och konkretiserar hur de olika formuleringarna ska tolkas samt ger tips, i form av checklistor, på vilka typer av åtgärder det kan gälla. Publikationen innehåller också intervjuer med språkvårdare på olika myndigheter som får berätta hur man har valt att gå till väga på just deras arbetsplatser.

Boken kan beställas från www.sprakradet.se.

NY STOR GRATIS SVENSK-DANSK NÄTORDBOK

Vår kollega Poul Hansen har skickat följande mejl om en ny ordbok:

Vedhäftet til denne mail sender jeg en pressemeddelelse vedr. vores nye store gratis netordbog over drilske svenske udtryk og vendinger – og som jeg forestiller mig vil være af interesse for dig/jer. Ordbogen indeholder ca. 20.000 af de sværest oversættelige udtryk i svensk med 30.000 tilhørende danske oversættelsesforslag. Det er en unik resurse og en guldgrube for enhver, der føler sig usikker på, hvordan forvirrende og sværttilgængelige svenske vendinger oversættes mest korrekt til tilsvarende danske udtryk. Både det ældre og nyere sprog er dækket ind, og der er også medtaget mange synonymer på begge sprog.

Til orientering vil jeg nævne, at ordbogen indgår i vores store ordbogsprojekt på hjemmesiden www.dansk-og-svensk.dk sammen med masser af andet materiale vedrørende oversættelse mellem dansk og svensk. I øjeblikket har man gratis adgang til ca. 50 redaktionelt bearbejdede special- og fagordbøger mellem dansk og svensk med sammenlagt over 150.000 svenske opslagsord, der dækker alt från hverdagens ord, dialekt og slang til teknisk, medicinsk og juridisk fagsprog. Materialet er ekstra interessant, fordi det er oversætterudviklet og omfatter mange specialudtryk, som andre ordbøger på nettet ikke medtager. Projektet har kørt i 6 år og har bl.a. modtaget støtte fra Nordisk Råd. Indtil videre er ordbøgerne helt gratis at benytte.

Link til ordbogen over drilske svenske udtryk her:

www.dansk-og-svensk.dk/Drilske_talemaader.htm

Poul Hansen, translator från svenska till danska

TERMIUM PLUS – CANADIAN TERMINOLOGY AND LINGUISTIC DATA BANK

The Government of Canada's terminology and linguistic data bank is now quadrilingual. The Translation Bureau is proud to announce the addition of over 18 000 Portuguese terms to TERMIUM Plus®, the largest terminology and linguistic data bank in North America.

They are from various fields, most significantly Canadian federal administration, Canadian toponymy, environment, grain growing, medicine, minting and coffee farming. Two interesting aspects are (1) that the Portuguese records contain geographic indicators distinguishing between Brazilian and Portuguese usages and (2) that the equivalents take into account Portuguese spelling changes that came into effect in 2008.

The addition of Portuguese records to TERMIUM Plus® will definitely meet the multilingual terminology needs of language professionals and the general public. And this pool of Portuguese records will only grow over time! With TERMIUM Plus®, finding the right words has just become easier! -- <http://www.termiumplus.gc.ca/>

AND MORE ...

Also, the Government of Canada's Translation Bureau is pleased to announce the release of the Arabic version of its *Handbook of Terminology*, a rich reference work written by two esteemed terminology specialists, Silvia Pavel and Diane Nolet. The Arabic adaptation of the Handbook is the work of Khalid Lachheb, a researcher at the *Institut d'études et de recherches pour l'arabisation* in Rabat, Morocco, who holds a doctorate in Arabic terminology from the Université Mohammed V. The *Handbook of Terminology* is also available free of charge in French, Spanish, Portuguese and Korean on the [Translation Bureau's web](#).

Johanne Marquis

TEMA: INTERNATIONELL UTBLICK

Styrelsen haft något av ett internationellt spår under året för att skaffa ett bättre underlag för FAT:s internationella engagemang framöver.

FIT (*International Federation of Translators*) blev därför ett självklart tema för höstmötet på Hieronymusdagen. Då berättade Laura Nordlund från FIT-kongressen i San Francisco, där hon deltog som FAT:s representant. Under november deltog Madalena Ferreira Åhman för FAT:s räkning i FIT Europas General Meeting i Bukarest. Mötet inleddes med ett seminarium där bl.a. EU-kommissionens arbete med ett system för certifiering av översättare berördes. Detta avsnitt avslutas med Madalenas rapport.

Arbetet på detta spår fortsätter under våren 2012 då EULITA:s årsmöte, då Jan Runesten kommer att delta. EULITA (*European Legal Interpreters and Translators Association*) är en relativt nybildad europeisk organisation för rättstolkar och juridiska översättare, där FAT varit medlem sedan organisationen bildades.

Avsnittet har följande innehåll:

- ✚ Referat från FIT:s årsmöte och kongress i San Francisco
- ✚ Referat från FIT Europas seminarium och årsmöte i Bukarest
- ✚ Enkät om översättarnas ställning inom EU

Ian MacArthur

HIERONYMUSDAGEN HANDLADE OM FIT

På Hieronymusdagen den 30 september samlades ett trettiotal FAT- medlemmar i Stockholm för att informera sig om FIT (*International Federation of Translators*, www.fit-ift.org) och om hur FAT kan få ut mera av sitt medlemskap i denna världsomfattande organisation för översättare och tolkar.

FIT representerar över 80 000 översättare och tolkar via drygt 100 medlemsföreningar över hela världen. Vart tredje år hjälper en av dessa föreningar till att organisera en världskongress. Den inleds med två dagars förberedande möten med FIT:s styrelse och därefter följer själva årsmötet (motsvarande, eftersom detta möte endast hålls vart tredje år) som också varar i två dagar. Sedan fortsätter man med en öppen kongress i fyra dagar där flera hundra översättare och tolkar kan lyssna på föreläsningar och delta i workshops inom många olika områden.

År 2008 hölls kongressen i Shanghai på temat *Translation and Cultural Diversity*. Kina kämpar hårt för att öka översättaryrkets status via medlemsorganisationen TAC (*Translators Association of China*). I San Francisco hade ATA (*American Translators Association*) ställt upp som organisatör och vid kongressen beslöts att hålla nästa kongress 2014 i Berlin med den tyska organisationen BDÜ (*Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer*) som värd.

Bakgrund

FIT grundades 1954 och FAT har länge varit medlem. Det kan dock vara svårt att få inblick i vad organisationen sysslar med utan ett aktivt deltagande. Man kan alltså fundera över om det är någon poäng överhuvudtaget att vara med? Den frågan togs upp på SFÖ:s senaste årsmöte med resultatet att SFÖ avvaktar ytterligare ett år innan man fattar beslut om att bli kvar eller dra sig ur organisationen.

Som ett första steg kändes det relevant att blicka tillbaka för att förstå varför FIT grundades och vad organisationen har lyckats prestera under sina snart 60 år. Översättare och tolkar har varit verksamma i hundratals år för att underlätta kommunikationen mellan människor med olika språk och från olika kulturer, men det är under en relativt kort tid som våra yrken har

funnits i samhället på ett tydligt och organiserat sätt. Det var det egentliga skälet till att fransmannen Pierre François Caille år 1954 beslöt sig för att grunda den internationella organisation för professionella tolkar och översättare som kom att bli FIT.

Trots den snabba teknologiska utvecklingen med maskinöversättning etc. spelar översättare och tolkar fortfarande en mycket viktig roll i samhället. Våra yrken är viktiga i våra respektive samhällen och självklart i den internationella kommunikationen. Vi kan bidra till att främja förståelsen mellan människor genom att sprida kulturella värderingar, vetenskapliga upptäckter och teknisk kunskap. Frågan är huruvida FIT har underlättat detta under åren? Låt oss då blicka tillbaka och se vad FIT lyckats prestera.

Translator's Charter och Nairobi rekommendationen

Redan från början har FIT samarbetat med UNESCO (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation*), till en början med stort fokus på att kämpa för översättarnas upphovsrätt och att skapa register över översatta verk samt en lista över yrkesöversättare och professionella tolkar. Med stöd från UNESCO har FIT dessutom sedan 1955 publicerat tidskriften *Babel*, som är en akademisk tidskrift på temat översättning.

Organisationen har vuxit kontinuerligt och år 1963 lyckades FIT formulera översättarens uppgift i *Translator's Charter* som är ett dokument där de viktigaste allmänna principerna för översättare i alla länder tas upp. År 1970 fick FIT status som *Category A Non-Governmental Organisation* av vilka det bara finns cirka 30 i hela världen. Det innebär att FIT har möjlighet att utöva en rådgivande roll vid samtliga UNESCO-möten som är relevanta för tolk- och översättaryrkena.

År 1977 blev en milstolpe i kampen för ett världsomfattande erkännande av översättaryrket i och med godkännandet av den s.k. *Nairobi rekommendationen*. FN:s 143 medlemsstater godkände då en rekommendation om lagligt skydd för översättare och tolkar samt preciserade praktiska åtgärder för att öka yrkets status.

Möten, priser och många kommittéer

År 1970 bidrog Sverige stort genom att inrätta organisationens första översättarpriser: ett för bästa facköversättning och ett för bästa litterära översättning. De möjliggjordes genom en donation från Nathorststiftelsen. Några år senare inrättades även ett pris för bästa översättning av barnlitteratur genom en donation från Astrid Lindgren. Under 1980 och 90-talen tillkom flera priser t.ex. för bästa medlemstidning, bästa webbsida och ett pris för översättning av litteratur på utrotningshotade språk.

År 1993 bildades FIT Europe som en första regional avdelning och har under åren utvecklat ett viktigt samarbete och kontaktnät med/inom EU.

I mitten av 1990-talet förstod man inom FIT att organisationen hade börjat tappa fokus. Under åren hade man byggt upp ett system med en mängd olika kommittéer för bevakning av och arbete med olika områden. Nu hade antalet kommittéer vuxit till 21 stycken (!) och 1999 beslöt man att banta ner antalet till 12.

Svåra frågor i San Francisco

Jag hade möjlighet att delta i samtliga moment i FIT:s XIX Congress. Jag (och FAT) fick först sitta med som observatör under de två första dagar då FIT-styrelsen förberedde sig för helgens *statutory congress* (det formella mötet som hålls vart tredje år). Mycket diskussion kretsade kring styrelsens förslag att skapa en ny kategori medlemskap (*partner*) samt FIT:s finansiella ställning och behov av ökade resurser.

FIT har f.n. tre medlemskategorier: fullvärdig medlem (för översättar- och tolkföreningar), associerad medlem (för akademiska verksamheter) och observatör (för föreningar som överväger att bli medlemmar i FIT). Anledningen till att skapa den nya medlemskategorin *partner* hade mycket att göra med den nya organisationen EULITA (*European Legal Interpreters and Translators Association*) som är en viktig intressent men inte riktigt passar in i någon av de befintliga kategorierna. Kongressen röstade dock ned detta förslag med knapp marginal efter en mycket het debatt. Som i många andra stora organisationer visade det sig att det kan finnas spänningar (som i detta fall mellan EULITA och FIT:s kommitté *Legal Translating and Court Interpreting*). Besvikelsen hos FIT:s just omvalde generalsekreterare blev så stor att han avgick strax efter kongressen.

Den andra stora punkten på agendan handlade om FIT:s finansiella situation. Det hela slutade med ett beslut att höja medlemsavgiften för samtliga medlemskategorier. För ordinarie medlemmar höjs avgiften fr.o.m. år 2012 från 2,50 USD till 3,00 USD per medlem (FAT har cirka 270 medlemmar). Dessutom kommer FIT fr.o.m. årsskiftet att fastställa beloppet i schweizerfrancs (CHF). På så vis kommer både FIT:s utgifter och inkomster att vara i samma valuta eftersom FIT:s administrationskontor ligger i Schweiz. FIT överför då även valutarisken till sina medlemsorganisationer, som förut kunde välja att betala avgiften i ett flertal valutor (d.v.s. välja den som hade bäst kurs). För FAT innebär det en ökning från ungefär 4 000 SEK till 5 000 SEK per år för att vara medlem i FIT.

Den efterföljande konferensen var mycket givande och särskilt intressant var en presentation om hur man effektivt kan jobba med diverse verktyg för konvertering av PDF-filer. En annan spännande presentation behandlade *Hybrid Careers, Atypical Translation Skills in the Workplace*. Den gav mycket inspiration om hur man kan nischas och marknadsföra sig när man har mer att erbjuda än "bara" ren översättning av vanliga, generella texter.

Ska FAT fortsätta vara med i FIT?

Den efterföljande diskussionen på Hieronymusmötet handlade om intresset för fortsatt medlemskap i FIT och hur FAT i så fall kan få mer nytta av sitt medlemskap.

FIT är en ideell organisation som är beroende av medlemmarnas engagemang. Det är ju på vår "fritid" som vi bidrar till FIT:s olika aktiviteter och därför kanske man upplever att det går framåt men ganska sakta. Men via vilken annan organisation kan vi som yrkesverksamma translatorer få möjlighet till utbyte med våra systerorganisationer? Det är ju på den nivån idéer föds och där den verkliga nyttan ligger.

Jag kan se flera sätt för FAT att dra nytta av ett mer aktivt deltagande i FIT. Organisationerna i Norge och Finland var båda starkt representerade i San Francisco genom att de fått resan delvis subventionerad av staten. Vi bör ta del av deras erfarenheter och undersöka om möjligheter till bidrag finns även i Sverige. Det bör FAT hinna undersöka inför nästa kongress som hålls 2014 i Berlin. Vi kan även få en hel del inspiration till en bättre medlemstidning och webbsida genom att snegla på pristagarna 2011 d.v.s. brittiska ITI ([Institute of Translation & Interpreting](#)) för bästa medlemstidning och franska STF (*Société française des traducteurs*) för bästa webbsida. Mycket information är ju även tillgänglig på FIT:s webbsida, som finns som länk på vår egen sida. FAT-medlemmar har ju även länge uttryckt sin frustration över offentliga upphandlingar och ett närmare samarbete med andra föreningar inom t.ex. FIT Europe kan vara ett sätt att komma vidare i den frågan.

Laura Nordlund

(Redovisningen på Hieronymusdagen gjordes med hjälp av det nya presentationsverktyget Prezi, <http://prezi.com/explore/> Search: Hieronymusdagen 2011.)

FIT EUROPE - SEMINARIUM OCH ÅRSMÖTE I BUKAREST

Seminarier den 18 november

FIT Europe höll sitt årsmöte i Bukarest den 19 november. Dagen innan hölls ett seminarium på temat *Working together to mutual benefit*.

FIT Europes ordförande **Reiner Heard** öppnade seminariet med en presentation av FIT (*International Federation of Translators*) och den regionala organisationen FIT Europe.

Mirko Silvestrini, som är ordförande för EUATC, *European Union of Associations of Translation Companies*, var nästa talare. Organisationen är en sammanslutning av nationella föreningar av översättningsbyråer och är involverad i flera EU-projekt som t.ex. Optimale³, EMT⁴ och LIWP⁵. Silvestrinis budskap var i korthet att översättare och byråer behöver komma närmare varandra. Han föreslog att en EUATC-kommitté skulle inrättas inom FIT Europe och även en FIT Europe-kommitté inom EUATC för att fördjupa samarbetet. Sådana kommittéer skulle bl. a., enligt hans åsikt, fungera som en instans dit nationella byråorganisationer och översättarorganisationer skulle kunna vända sig för att lösa ”lokala konflikter”. Dessutom skulle de utgöra en förenad lobbyingstyrka i Bryssel.

Budskapet möttes med viss skepsis, dels för att EUATC har en begränsad representativitet, (den italienska föreningen, t.ex., företräder bara ungefär 1/4 av de italienska byråerna och dessutom har EUATC bara en medlem per land), dels för att FIT och EUATC inte nödvändigtvis har samma intressen att bevaka i Bryssel – rätt ofta är de t.o.m. motstridiga.

Anca Greere är ansvarig för EMT-programmet vid Babes-Bolyai Universitetet och hon berättade om samarbetet med bl. a. yrkesöversättare, byråer och EU för att programmet ska kunna uppfylla marknadens krav.

Thomas Tolnai är frilansöversättare och presenterade strategier och verktyg för specialisering.

Emmanuel Bod, frilansöversättare med erfarenhet av stora översättningsprojekt som görs av frilansteam, berättade om organisationsprocessen för sådana projekt och om de verktyg som används.

Eyvor Fogarty, från brittiska ITI (*Institute of Translation and Interpreting*), ledamot i FIT Europes styrelse, översättare och lärare, talade om översättarnas granskningsarbete.

Cristiana Coblis, ordförande för Rumäniens översättarförening och även hon ledamot i FIT Europes styrelse, var nästa talare och presenterade trenderna inom översättningsindustrin.

Certifieringssystem för EU-översättare

Christian Buchiu var dagens sista talare. Han är tjänsteman inom Europeiska kommissionens Generaldirektorat för översättning och bl. a. koordinatör för Kommissionens arbetsgrupp för EMT.

Hans presentation handlade om ett pilotprojekt för certifiering av EU-översättare. Här agerar EU endast som ”katalysator”, inte som huvudansvarig. Tanken är att det ska bli ett självständigt system, ungefär som Cambridgeexamen, för att kunna erbjuda översättare en (frivillig) kvalitetscertifiering. Det har nämligen visat sig att kvalitetsstandarden EN 15038:2006 för översättningstjänster, som i teorin gäller både för byråer och individuella översättare, i praktiken bara används av byråer främst p.g.a. den höga kostnaden.

³ Erasmus akademiska nätverk Optimising Professional Translator Training in a Multilingual Europe www.translator-training.eu

⁴ European Master in Translation http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/index_en.htm

⁵ Language Industry Web Platform http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/languageindustry/platform/index_en.htm

Buchiu hävdade att syftet inte alls är att ersätta de auktorisationssystem som bl.a. finns i de nordiska länderna. Systemet skulle inom varje språkkombination erbjuda flera nivåer av kompetenscertifiering och olika specialiseringsgrenar samt förnyelse av certifiering.

Som det ser ut nu verkar systemet baseras på ett prov eller en serie av prov som ”vem som helst”, med eller utan översättarutbildning, kan avlägga. Yrkeserfarenhet är dock relevant för respektive nivå.

Flera aktörer är inblandade i projektet och från översättarnas sida är det bl. a. EULITA (*European Legal Interpreters and Translators Association*). Arbetet med projektet startar i februari nästa år för att kunna lanseras som pilotprojekt i tre medlemsstater i slutet av 2012. Efter tre år är det dags för utvärdering och implementering i övriga medlemsstater (eller avveckling).

Projektet verkade vara en nyhet för de flesta vid seminariet så det uppstod en del förvirring som gjorde att talaren fick besvara många frågor.

Dagen avslutades med en gruppdiskussion om själva seminarietemat ”gemensamt arbete för ömsesidig nytta”, m.a.o. samarbete mellan översättare och byråer för att ”bekämpa den gemensamma fienden” som sades vara maskinöversättningen. Här pratade man bl. a. om det höga pris som översättaren betalar när han eller hon använder vissa s.k. gratisprogram eftersom översättarens arbete sparas av utvecklare för att förbättra deras maskinöversättningsprogram.

Årsmötet i FIT Europe

Av de 49 medlemmarna i FIT Europe var 22 representerade. Även Moldavien var representerat som observatör.

Styrelsen presenterade sin verksamhetsberättelse och räkenskaper för perioden 2008-2011 (tillgängliga hos FAT). Den märkliga perioden beror på att moderorganisationen FIT och FIT Europe har treåriga räkenskapsperioder.

Det framkom att ett uppenbart problem för FIT Europe är inkomsterna, eller snarare avsaknad av sådana. FIT Europe får inte in några medlemsavgifter och tilldelas endast 500 USD per år från FIT och detta trots att FIT Europe står för cirka 60% av FIT:s medlemmar räknat i antal föreningar. Under den senaste perioden var utgifterna mer än dubbelt så stora som inkomsterna, vilket naturligtvis inte är hållbart. Både verksamhetsberättelsen och räkenskaper godkändes dock av årsmötet.

Efter dessa stadgeenliga punkter hade de närvarande medlemmarna sedan en lång diskussion om FIT Europes framtida verksamhet och följande teman:

Reaktion mot den aktuella situationen vad gäller *CAT-verktyg*. Många översättare klagar över att nya dyra versioner kommer ut ”hela tiden”, programmen blir för svåra, kräver dyr utbildning, har kompatibilitetsproblem o.s.v. I stället för att skriva upprörda brev, som oftast inte leder till något, föreslog en medlem att FIT borde utnyttja den kompetens som finns hos medlemmarna för att utveckla *CAT-verktyg* baserade på open source-program/plattformar som redan finns.

Deltagande i *Optimale-programmet*. FIT Europe kan inte delta eftersom det inte är en självständig organisation men ska ändå kunna delta som observatör och företrädare för huvudorganisationen FIT.

Angående *EUATC* och de samarbetsförslag som hade framförts av Mirko Silvestrini under seminariet ansåg mötet att det var en bra idé att bilda en *EUATC-kommitté* för att underlätta samarbetet mellan organisationerna. Däremot tyckte de flesta inte om idén med gemensam lobbying och menade också att det skulle bli praktiskt svårt att använda de nya kommittéerna som ett slags informell skiljenämnd.

Certifiering av EU-översättare var nästa punkt. Det ansågs positivt i sig för FIT Europe att engagera sig i projektet. För att kunna vara med måste man anmäla intresse (och inte minst ansöka om finansiellt stöd) före årets slut. Det som verkar vara ett problem är att medlemmarna inte har samma uppfattning om projektet. Våra danska kollegor (Translatørforeningen) är negativa eftersom de fruktar att translatorernas ställning riskerar att urvattnas och att det finns en stor risk för missuppfattningar om det bildas en marknad med både ”certifierade” och ”auktoriserade” översättare/translatorer. (Något som också torde vara sant för de svenska translatorerna, *min anmärkning*). Företrädaren för PEEMPIP (*Panhellenic Association of Professional Translators Graduates of the Ionian University*) menade att problemet istället var att man öppnade certifieringen för översättare utan formell översättarutbildning, vilket underminerar själva poängen med de utbildningar som finns. Från Spanien var man inte heller positiv. Italienska AITI (*Associazione Italiana Traduttori e Interpreti*) var däremot mycket positivt inställd till en certifiering och det gällde också tyska BDÜ (*Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer*). Andra hade ingen uppfattning, förmodligen för att projektet var helt nytt för dem.

Det uppenbara problemet här, och som förmodligen även aktualiserats/kommer att aktualiseras i andra situationer, är att FIT Europe inte kan företräda helt motstridiga positioner. Eftersom FIT samlar många olika typer av intresseföreningar hamnar man i en situation som, oavsett vilken ställning man intar, blir till nackdel för en del av medlemmarna. Mot den här bakgrunden bestämdes det därför att FIT Europe först skulle informera medlemmarna om projektet och invänta deras synpunkter.

Slutligen talade man om *EU-lobbying* eller åtminstone *monitoring*, d.v.s. uppföljning av EU:s lagstiftningsprocess, för att i god tid kunna identifiera förslag som kan komma att beröra översättarna så att man hinner ta ställning till dem och försöka påverka dem. Med den mängd nya förordningar, direktiv, o.s.v. som träder i kraft varje dag är detta naturligtvis en svår uppgift. BDÜ, med sina 7 000 medlemmar, hade råd att anlita en konsult för ändamålet, till en kostnad av 2 800 euro/år för enbart monitoring. Lobbying hamnar i en helt annan prisklass. (*Min anmärkning*: Även här, och särskilt i lobbyingfasen, kan det uppstå samma problem som ovan, d.v.s. vilka intressen som ska skyddas om de inte är förenliga.)

Till sist följde en vidare diskussion om FIT Europas finanser och inkomster. Alternativet med att kräva medlemmarna på särskilda FIT Europe-avgifter verkade inte realistiskt. Förslaget med att ordna webinars, d.v.s. onlineseminarier, var möjligen intressant men väckte många frågor särskilt med tanke på olika juridiska och skatterättsliga problem.

Det var slutligen dags för val av styrelse och revisorer. Alla sex nominerade kandidater blev valda och styrelsen består nu av:

- ✚ *Eyvor Fogarty*, Institute of Translation and Interpreting, Storbritannien
- ✚ *Cristiana Coblis*, Asociației Traducătorilor din România (Romanian Translators Association), Rumänien
- ✚ *Natascha Dalügge-Momme*, ADÜ Nord (Assoziierte Dolmetscher und Übersetzer in Norddeutschland), Tyskland
- ✚ *Sabine Colombe*, SFT (Société française des traducteurs), Frankrike
- ✚ *Doris Grollmann*, Chambre belge des traducteurs, interprètes et philologues, Belgien
- ✚ *Renate Dockhorn*, BDÜ (Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer), Tyskland

Styrelsen utser själv sin ordförande och andra poster. Som revisorer valdes

- ✚ *Aquil Minhas*, APCI (The Association of Police & Court Interpreters), Storbritannien
- ✚ *Ralf Lemster*, suppleant, BDÜ, Tyskland

Innan mötet avslutades ville två medlemmar presentera vissa problem i sina respektive länder.

Geoffrey Buckingham (APCI) berättade om den besvärliga situation som har uppkommit i Storbritannien sedan det brittiska justitieministeriet antagit bolaget ALS som leverantör av rättstolkjänsterna.

Dimitra Stafilia (PEEMPIP, Grekland) talade om de allvarliga problem som många grekiska översättare och översättningsbyråer fått när det bolag som hade fått ett stort avtal med EU-kommissionen plötsligt ”försvann”, naturligtvis efter att ha fått översättningarna och själv fått betalt men utan att ha betalt de översättare som gjort jobbet ... PEEMPIP vill göra EU-myndigheterna mer uppmärksamma på problemet och se till att sådana avtal i fortsättningen är konstruerade så att underleverantörerna skyddas bättre. (Tills dess är det bra att påminna översättarna om att dessa måste reagera i tid och inte lämna större ”kredit” till uppdragsgivaren än vad de själva har råd att förlora, *min anmärkning*).

En sista kommentar – EU-certifieringen och de nordiska länderna

Frågorna kring EU-certifieringen ledde till ett samtal med Mette Aarslew från den danska translatörsföreningen. Vi var överens om att EU-certifiering faktiskt kan vara till skada för de auktoriserade translatorerna i de nordiska länderna.

Mette Aarslew menar att våra nordiska auktorisationssystem fungerar bra och borde användas som modell i en utbredning av yrket i Europa. EU-certifiering löser inte heller de problem som kan uppstå genom att våra auktorisationer idag inte automatiskt godkänns i andra länder.

Vi tyckte båda att det skulle vara positivt att öka samarbetet mellan våra organisationer (i de nordiska länderna och i andra länder som har liknande auktorisationssystem), särskilt med tanke på att vi är en minoritet inom FIT och inte kan förvänta oss att våra intressen ges större vikt än de ”vanliga” översättarnas vid eventuell konflikt. Vi funderade också på att vi kanske borde använda oss mer av EULITA som är engagerat i ett flertal EU-projekt och har flera medlemmar med auktorisationssystem.

Madalena Ferreira Åhman

ENKÄT OM ÖVERSÄTTARNAS STÄLLNING INOM EU

FAT har nyligen besvarat en enkät från *European Society for Translation Studies* (ESTS) om översättarnas ställning i Sverige. Det är EU:s Generaldirektorat för översättning som gett ESTS i uppdrag att undersöka översättarnas status i de olika EU-länderna. Enkäten, som är ett första led i undersökningen, tar upp översättarens rättsliga ställning, särskilda regler för auktoriserade translatorer, och vilka yrkesföreningar som finns för översättare. Man frågar också om översättarutbildningens ställning. Undersökningen leds av professor Anthony Pym vid universitetet *Universitat Rovira i Virgili* (URV) i Katalonien. Professor Pym, som är ordförande i ESTS, skriver att man kommer att följa upp enkäten bl.a. med intervjuer och att man är särskilt intresserad av få in synpunkter och kunskap om översättare av juridiska texter.

FAT har kort redogjort för auktorisationssystemet i Sverige, de auktoriserade translatorernas rättsliga ställning och när auktorisation krävs, antingen formellt eller i praktiken. Vi har däremot inte gått in på den ojämna täckningen av EU-språk. Vi har pekat på Författarförbundets översättarsektion och SFÖ som andra organisationer för yrkesverksamma översättare.

Ian MacArthur

NOTISER

RÄTTSTOLKARNA BILDAR YRKESORGANISATION

Den 16 april 2011 bildades yrkesorganisationen Rättstolkarna.

Under de senaste tio åren har vi sett en utveckling där förmedling av tolktjänster inom rättsväsendet upphandlas med utgångspunkt från priset utan något krav på kvalitet i praktiskt hänseende. Det som i början verkar bli en besparing för samhället har visat sig vara kostsamt både ekonomiskt och rättsligt. Vi läser allt oftare att rättegångar får skjutas upp pga. brister i tolkningen, polisförhör och rekonstruktioner får göras om, asylsökandes trovärdighet ifrågasätts då tolkar har gett olika versioner av vederbörandes berättelse, allt detta med den allvarliga följden att rättssäkerheten urholkas. Samtidigt har vissa tolkförmedlingar börjat kräva av tolkarna att de accepterar att debiteras olika straffavgifter när de av någon anledning inte kan utföra ett uppdrag. Dessutom kräver vissa förmedlingar att tolkarna ger exklusivitet till dem för att kunna få uppdrag.

Rättstolkar är frilansande uppdragstagare och har som sådana en mycket osäker arbetsrättslig situation. Detta är en bidragande faktor till att rekryteringen till yrket är problematisk.

I ljuset av denna utveckling har ett stort antal rättstolkar sett det som nödvändigt att bilda en yrkesorganisation för att motverka urholkningen av rättssäkerheten, verka för att förbättra rättstolkarnas arbetsvillkor och bidra till att det blir attraktivt för andra kollegor att satsa på högre kompetens. Regeringen har som mål att effektivisera rättsväsendet. När det gäller tolksfrågor innebär detta inte bara att man behöver utbilda flera tolkar utan först och främst att man till fullo borde utnyttja dem som redan finns.

Rättstolkarna www.rattstolkarna.se

- ✚ är en professionell sammanslutning för auktoriserade rättstolkar,
- ✚ arbetar efter mottot "Rätt tolk för rättsväsendet är en rättstolk",
- ✚ verkar för att tillvarata rättstolkars intressen och för att all tolkning inför domstolar, myndigheter och andra offentliga instanser skall ske med rättstolkkompetens som riktlinje,
- ✚ främjar rättstolkars professionella status och arbetsvillkor samt tillvaratar rättstolkars ekonomiska intressen gentemot uppdragsgivare och myndigheter,
- ✚ samarbetar med myndigheter, högskolor och andra institutioner för att främja och medverka i utbildning och fortbildning av aktörer inom rättsväsendet i tolkanvändning samt informera studerande med intresse att bli rättstolkar, samt
- ✚ arrangerar utbildning och erfarenhetsutbyte för rättstolkar

Auktoriserad tolk med speciell kompetens i rättstolkning är en skyddad yrkestitel och det finns idag cirka 200 rättstolkar i Sverige.

Teresa Martinez Axén – ordförande i Rättstolkarna

Auktoriserad rättstolk i spanska och engelska samt auktoriserad translator till spanska

EFTERLYSNING 2: ÖVERSÄTTNINGAR BESTYRKTA AV NOTARIUS PUBLICUS

Redaktionen planerar en kort artikel om Notarius Publicus rätt att "bestyrka översättningar i den mån hans språkkunskaper medger det". Vi ber FAT-medlemmar med erfarenhet av denna verksamhet att kontakta redaktionen.

FÖLJETONGEN ENIRO.SE

Återigen har eniro.se skrivit uppgifter felaktigt. Det har den här gången blivit ett allvarligt fel några kolleger som annonserat på nätet som auktoriserade till portugisiska.

Då man för några månader sökte på *auktoriserad translator portugisiska* fick man elva träffar, av vilka *inte en enda* gällde en auktoriserad translator till eller från portugisiska. Detta är mycket märkligt, eller rentav brottsligt, med tanke på att *auktoriserad translator* är en skyddad yrkestitel precis som legitimerad läkare eller advokat. Man kan nämligen dömas till böter om man obehörigen utger sig för att vara auktoriserad translator.

Om man däremot sökte *aukt translator portugisiska* får man ingen träff alls, trots att eniro.se använder förkortningen precis så.

Av någon egendomlig anledning stod kollegerna Madalena Ferreira Åhman och Fernando Tavares under kategorin *Översättningar, översättare – Aukt translatorer: Portugisiska (till och från)*, trots att de är auktoriserade *till* portugisiska. Madalena har tidigare alltid stått under *till portugisiska*, och har självklart aldrig begärt någon ändring till *till och från*. Med tanke på att dessa kolleger riskerar straff- och disciplinansvar p.g.a. eniros fel krävde de en omedelbar ändring i nätannonseringen. Ännu efter flera månader kommer Madalenas och en annan kollegas namn (också auktoriserad *till* portugisiska) upp vid sökning på *aukt translator till och från portugisiska*.

Vad kan vi göra för att få eniro att förstå? Annonserna ska vara rätt från början och då det uppstår fel måste det korrigeras direkt. Behandlas andra yrkesgrupper med skyddade yrkestitlar på samma sätt? Kammarkollegiet har tillsyn över translatorerna men vem sköter tillsynen över eniro.se?

Ett litet tillägg: Madalena Ferreira Åhman meddelade i november att hon efter envist reklamering nu fått ekonomisk kompensation för den felaktiga annonsen.

Kajsa Pehrsson

VARNING FÖR STÄMPELMISSBRUK

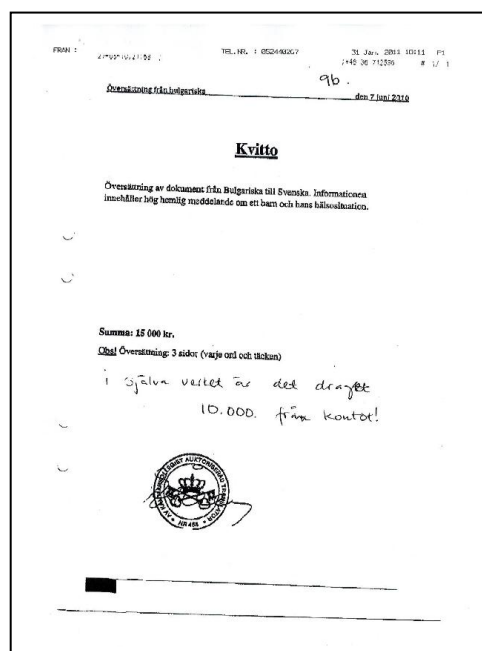
Jag vill utfärda en varning, främst till mina translatorskolleger: Din stämpel kan missbrukas.

Jag har råkat ut för detta. Denna "räkning" (se bild) fick en kund/uppdragsgivare. Han upptäckte att ingen översättning över huvud taget hade levererats, och började därmed nysta i frågan.

Uppdragsgivaren ringde Kammarkollegiet, och fick då reda på att translatorsnummer 458 (som ju syns tydligt på stämpeln) innehas av mig. Han ringde mig och frågade om jag hade gjort någon översättning åt honom. Det hade jag inte. Han hade fått "räkningen" per fax, och inte själv varit i kontakt med översättaren. Jag har inte haft någon kontakt alls med någon i detta ärende.

Dyr räkning och många skrivfel...

Jag tror och hoppas att ingen enda translator stavar som

den som skrivit "räkningen" och inte heller tar hutlösa 15.000:- för en tre sidor lång översättning eller använder sin stämpel till annat än sina översättningar - aldrig på andra dokument eller i andra sammanhang.

Jag är nu i ett läge där jag inte vet hur många av mina presumtiva kunder som beställt översättningar av den som ligger bakom detta missbruk av min stämpel. Och jag vet inte i vad mån ryktet om "mina" undermåliga och skamligt dyra översättningar spritt sig. Jag har dock noterat en betydande nedgång i antalet uppdrag under senare tid och jag inte låta bli att tro att det hänger samman med att min stämpel missbrukats.

Hur brottet har gått till har jag rekonstruerat på följande vis: Någon som fått en översättning gjord av mig har klippt bort nederdelen av dokumentet (där min stämpel med min namnteckning i står) och kopierat över den på de dokument där den kan tyckas passa – för att ge allmän trovärdighet eller för att ge sken av att jag gjort översättningen.

Vad bör göras?

Kontentan – d.v.s. varningen till mina kolleger är: Detta kan hända igen. Går det att skydda sig mot detta? Vet ej... Det enda jag kommit på är att jag hädanefter ska skriva in datumet mycket tydligt i stämpeln jämte min namnteckning. En uppmärksam kund kanske då märker om en "gammal" stämpel använts. Har någon av kollegerna något bättre tips?

Utöver FAT-styrelsen har jag också gjort Kammarkollegiet uppmärksam på det skedda eftersom det rör sig om ett allvarligt brott och ett gravt missbruk av auktorisationsstämpeln. Jag har också skickat en kopia till bulgariska ambassaden för att uppmärksamma dem på att icke vederhäftiga översättningar med min stämpel på kan figurera bland bulgarer i Sverige. Även den polismyndighet som handlägger ärendet har fått en kopia på detta brev.

Eva Åkerberg – auktoriserad translator från bulgariska till svenska

KATALOGBLUFFARE OCH ANDRA

Som enskild företagare blir man inte sällan utsatt för katalogbluffare. Det har hänt att någon sådan ringt och sagt: ”Jag skickar fax, skriv under och returnera genast per fax. Men vi har väldigt bråttom!” Sådana är det givetvis bara att spola genom att säga: ”Jag har inte bråttom, räkna inte med mig!”

För en tid sedan kom en dam från ett katalogföretag. Hon var tydligen inte så väl orienterad om min verksamhet, men jag kunde i alla fall berätta vad jag sysslade med och hur man blir auktoriserad translator. Hon visade upp en omfattande katalog, som skulle innehålla artiklar om företagare och vad de sysslade med. Hon såg gärna att jag kom med i katalogen. Så jag frågade:

- För att jag skall komma med - är det ett villkor att jag beställer annonsplats i den här katalogen?
- Jo, men i mån av plats kan vi även ta upp icke-beställare.
- Jaha, sade jag, men jag litar nog mest på djungeltelegrafan!
- Djungeltelegrafan? Är det Telia?

Det dröjde inte länge förrän hon lommade iväg...

Bluffare som ringer upp är ofta oerhört aggressiva. www.hittaforetagen.se är den allra mest aggressiva. Detta företag har figurerat i Sydsvenska Dagbladet och även i TV:s Sydynytt. Jag har själv gjort två polisanmälningar mot dem. De har skickat påstötningar brevledes men inte lyckats avtvinga mig något belopp...

Ett helt annat förfaringssätt: Jag har flera gånger blivit kontaktad av en man som presenterar sig som Stefan och som säger sig förmedla översättningar.

- Jag har i dag si och så många från engelska till svenska, tre från svenska till polska, två från danska etc. Är det något som kan passa dig?

Jag svarar att jag inte har tid. Han envisas dock. Och så erbjuder han följande:

- Om du tar hela blocket, kostar det 8 000 kronor. För två plus tre blir det 5 000...

Det är alltså tänkt att jag ska betala dessa belopp till förmedlaren. Och sedan debitera kunden för översättningsjobbet. Nej, den gubben går inte som åker...

Sven Ahlgren

EN BISARR FRÅGA: ÄR TRANSLATORER DJUR?

Vid medlemsmöten i Göteborg och Lund i november kom det upp flera viktiga frågor. I Göteborg diskuterades bl.a. det svenska auktorisationssystemet i jämförelse med andra certifieringssystem t.ex. det som tillämpas av den amerikanska översättarorganisationen ATA (*American Translators Association*). ATA använder sig av aktiva översättare som bedömare i en form av kollegial utvärdering (s.k. *professional peer review* på engelska). Det gör att systemet delvis skiljer sig från det svenska där bedömarna är en blandad grupp av akademiska språkexperter, aktiva translatorer och svenska språkkonsulter (vid översättning till svenska). Men det amerikanska systemet har en del, för oss, märkliga inslag som t.ex. att man inte tillåter att projekt skrivs på dator! (Se David Kendalls rapport i *Fataburen 2010:2-3*.)

Det finns mycket att säga om de olika certifieringssystem som praktiseras – läs på annat håll om den planerade EU-certifieringen som diskuterades i samband med FIT:s årsmöte i Bukarest.

I Lund diskuterade vi bl.a. problemet med att translatorer som småföretagare inte kan delta i upphandlingar annat än efter mycket arbete med att bilda konsortier med många språk och tillräckligt hög omsättning för att klara de gränser som sätts i myndigheternas förfrågningsunderlag (oftast 5 mkr för att anbudet ska tas med för utvärdering).

Vi talade också en hel del om konsekvenserna av de senaste årens prispress som slår hårt mot enskilda translatorer, med viss variation för vilket språk man arbetar med. En kollega i Lund begärde 600 kr/tim av en byrå men maxarvodet för uppdraget kunde bara bli 300 kr/tim så han tackade artig nej. Han hade, liksom jag, hört på radion vad polisen debiterar fotbollsklubbar (bolagen) vid de matcher som måste bevakas. Om man är polishund kostar man 320 kr/tim och är man häst drar man in inte mindre än 360 kr/tim. Är vi translatorer så lågtstående djur att vi bara är värda 300 i timmen? Hundar och hästar får mat och logi av husse eller matte och behöver inte heller betala arbetsgivaravgift och skatt. Vissa jämförelser förefaller absurda vid en första anblick men vi behöver dem ibland för att ta vårt eget, högt kvalificerade, yrke på större allvar och sluta att arbeta för nålpenningar.

Kajsa Pehrsson

TEMA: UPPHANDLINGSFRÅGOR

- + FAT:s synpunkter angående offentlig upphandling av översättningstjänster
- + Översättningsupphandlingar under året
- + Liten LOU-skola

MÖTE MED INKÖPSCENTRALEN VID KAMMARKOLLEGIET⁶

Från och med 2011 är huvuddelen av den statliga inköpssamordningen inordnad i Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet. Kollegiet har tagit över den upphandlingsverksamhet som tidigare bedrevs vid bland annat Rikspolisstyrelsen, Skatteverket och Verket för högskoleservice. Det ansvarar således för det statliga ramavtalet för översättningstjänster, som förlängts till 31 december 2011.

Ett nytt statligt ramavtal för översättningstjänster

Kammarkollegiet arbetar på ett nytt ramavtal med målet att det ska kunna träda i kraft den 1 juli 2012. Arbetet är försenat och annonseringen av förfrågningsunderlaget har skjutits upp från oktober till januari 2012.

FAT fick under våren möjlighet att som intressent redovisa sina erfarenheter av statlig upphandling av översättningstjänster vid ett möte den 7 mars. FAT informerade om föreningen, auktorisationen av translatorer och translatorernas erfarenheter av de statliga ramavtalen. Vi pekade bl.a. på de synnerligen höga krav som gäller för auktorisation och varför auktorisation bör vara ett viktigt kvalitetskriterium vid upphandling. FAT redovisade också önskemål och förväntningar inför ett nytt ramavtal för staten.

Huvuddragen i FAT:s synpunkter redovisas nedan. Kommande nummer av Fataburen kommer att ge en mer utförlig genomgång av aktuella upphandlingsfrågor.

Erfarenheter av statliga ramavtal

När det gäller erfarenheterna av framförallt RPS-avtalen men även andra större statliga ramavtal framhöll FAT bl.a. att

- + Stora byråinriktade avtal med betoning på pris har lett till prisdumpning överlag.
- + Translatorer återopas ofta i sådana upphandlingar utan att vara tillfrågade.
- + Trots att avtal kan ange att auktoriserade translatorer ska anlitas i första hand, och sådana finns tillgängliga, väljer byråer att erbjuda översättare utan auktorisation.
- + Levererade översättningar enligt RPS-avtalen är ofta av dålig kvalitet, ibland helt oanvändbara. Det ger ökade kostnader hos seriösa beställare.
- + Det är inte rimligt att i ett sådant avtal ha kvar en ”propp” i form av en prisdumpande leverantör vars anbud hamnat på första plats i upphandlingen men som sedan inte kan hitta translatorer som är beredda att arbeta till avtalets låga prisnivå eller som ibland inte ens svarar på avrop. Aktuella exempel gäller engelska och s.k. frekventa språk i nuvarande RPS-avtalet.
- + Myndighetsvisa ramavtal, särskilt avtal som avser ett fåtal språkriktningar, kan erfarenhetsmässigt ge ett bättre resultat för både translatorn/översättaren och myndigheten även när byrå tilldelas avtalet.

Framtida ramavtal för staten

När det gäller framtida generella ramavtal för staten framhöll FAT följande:

⁶ En något kortare version av den här texten sändes ut till samtliga medlemmar på FAT:s e-postlista den 30 november.

Mindre företag

- ✚ För att mindre företag ska kunna vara med i upphandlingen bör man undvika omsättningskrav. Upphandlande myndigheter har nämligen ett ansvar att inte lägga omotiverade formella hinder i vägen för mindre företags medverkan. Ett omsättningskrav – om sådant nu anses nödvändigt – bör aldrig sättas högre än 1 miljon kronor. Det är en nivå som två-tre samarbetande translatorer i frekventa språk ska kunna klara, och samarbete behövs för att garantera kvaliteten och minska leverantörens sårbarhet.
- ✚ För att mindre företag ska kunna vara med bör det vara möjligt att endast lämna anbud för en språkriktning. Det kan göra själva upphandlingen något mer komplicerad och säkert skapa merkostnader hos Inköpscentralen på Kammarkollegiet, men det ger bättre förutsättningar för önskad kvalitet för den beställande myndigheten.

Kvalitet, kompetens och auktorisation

- ✚ Kvalitet bör ges betydligt större vikt än pris, erfarenhetsmässigt minst 70% men helst 80%.
- ✚ Översättarnas kompetens är viktigare för slutprodukten än ”rutiner för att hålla reda på papper” vilket ingår i byråernas kvalitetscertifieringar. Utanverket i dessa system kan se bra ut men erfarenheterna av RPS-avtalen visar att innehållet i den levererade tjänsten ändå kan svikta.
- ✚ Auktorisation bör, utöver de generella kompetenskraven, vara ett tungt kvalitetskriterium. Det gäller i synnerhet i språkriktningar där beställaren inte kan väntas ha egen kompetens.
- ✚ Översättningsprov bör användas som kvalitetsinstrument där det är möjligt. När så inte är fallet bör auktorisation – och översättarutbildning främst till svenska – ges särskild tyngd.
- ✚ Referenser och exempel på tidigare uppdrag är sämre alternativ eftersom de är svåra att utforma/genomföra på ett rättvisande sätt. Dessutom försämras konkurrensen av krav på referenser och exempel på tidigare uppdrag. Byråer accepterar nämligen inte att översättare i egna anbud återoppar uppdrag som förmedlats genom dem. Naturligtvis är de inte heller villiga att ge referenser när de själva deltar i en viss upphandling. Vidare begär upphandlande myndigheter oftast referenser från rätt stora uppdrag inom sina områden, och i synnerhet större uppdrag från myndigheter går i huvudsak just genom byråer.
- ✚ Kompetenskraven enligt EU-standarderna för översättningstjänster (SS-EN 15038:2006) anger en bra miniminivå för översättare i Inköpscentralens kommande upphandling.
- ✚ Standardens krav på kontrolläsning m.m. bör återopparas i upphandlingen och följas upp hos leverantörerna.

Relationen översättare-leverantör

- ✚ Leverantörer bör endast kunna ange ett visst antal namngivna översättare i varje språkriktning. Samtliga ska kvalitetsprovas.
- ✚ Översättare ska ha gett sitt samtycke till att delta i anbudet.
- ✚ Översättare ska kunna delta i flera anbud.

Utvärdering av anbud

- ✚ Den modell som används för utvärdering av anbud bör utgå ifrån en marknadsanalys och de faktiska behoven och bör väga in kvalitet och pris (ordpris, timpris, ev. bestyrkandeavgift) på ett sätt som inte ger utrymme för taktisk prissättning. En känslighetsanalys av modellen bör göras innan man utannonserar upphandlingen.

Rangordning och uteslutning

- ✚ Upphandlingen bör utformas så att inte alla uppdrag stannar hos den leverantör som rangordnas högst. Annars blir det snabbt mindre intressant för leverantörer att delta i upphandlingar.

- ✚ Man bör välja så pass många leverantörer för varje språkriktning att det går att utesluta en leverantör som inte lever upp till avtalet. Svårigheten att utesluta en lågpresterande leverantör är ett problem i gällande RPS-avtal.

Uppföljning och beställarkompetens

- ✚ Det är viktigt med en bra uppföljning, bra information till beställare om hur avtalet fungerar och goda råd till beställare av översättningstjänster. Det läggs alldeles för liten vikt vid uppföljning och därmed kan avarterna florerar.

Generellt ramavtal – myndighetsvisa ramavtal

- ✚ Det är troligen inte möjligt att utforma ett enda ramavtal som fångar upp alla myndigheters behov av kvalificerade översättningstjänster.
- ✚ Statliga myndigheter måste bli bättre på att tillämpa LOU i sina egna upphandlingar av översättningstjänster.
- ✚ Avbrutna upphandlingar är ett stort problem för translatorer, liksom för andra i branschen, med mycket bortkastat arbete som följd.

Kammarkollegiets syn på statliga ramavtal

Det har sitt intresse i sammanhanget att återge de synpunkter på det nuvarande ramavtalet som Kammarkollegiets rättsavdelning lämnade i förstudien:

- ✚ Snedviden konkurrens, små företag missgynnas.
- ✚ Auktoriserade översättare ej tillfrågade av leverantörer i upphandlingen.
- ✚ Prisdumpning drabbar översättarna som också är ovetande om leverantörens prissättning.
- ✚ För få auktoriserade översättare, täcker inte alla frekventa språk.
- ✚ Översättningsutbildningar håller ganska god kvalitet men saknar redbarhetsprövning.

ÖVERSÄTTNINGSUPPHANDLINGAR UNDER ÅRET

Västra Götalandsregionen och Arbetsförmedlingen – olagliga krav på företagsmedlemskap i SFÖ

Omkring årsskiftet kom upphandlingar från både Västra Götalandsregion och Arbetsförmedlingen (AF) som ville premiera (företags)medlemskap i SFÖ i utvärderingen av anbud.

Som motiv angav Västra Götalandsregionen:

Ett medlemskap i SFÖ innebär att man bland annat förbinder sig att följa yrkesetiska regler. SFÖ arbetar för god translatorssed och kompetensfrågor som vi anser vara viktiga för kvaliteten och vi bedömer att ett medlemskap visar företagets hållning i dessa frågor.

Identiska skäl anfördes av Arbetsförmedlingen ett par veckor senare!

Kraven togs sedan bort i båda fallen efter att bl.a. flera FAT-medlemmar i frågor under upphandlingarna påpekat att de strider mot antidiskrimineringsprincipen och sannolikt också mot proportionalitetsprincipen i LOU. Man hade t.ex. påpekat att kravet ser ut som ett otillåtet gynnade av de nästan uteslutande svenska byråer som är med i SFÖ. Man framhöll också att företagsmedlemskap SFÖ inte är ett effektivt mått på kvalitet, kompetens m.m. och därmed är ett oproportionerligt krav. Man påpekade också att bägge myndigheterna hade lyckats blanda ihop Kammarkollegiets God translatorssed och SFÖ:s etiska regler.

Myndigheterna valde att inte öppet redovisa alla kritiska frågor under *frågor-och-svar-funktionen* i upphandlingen utan gav sig så småningom och släppte kravet. I det ena fallet kort efter att myndighetens chefsjurist hade kontaktats och i det andra fallet efter ytterligare påstötningar i anslutning till ett avvisande svar.

Vetenskapsrådet – ett gott utfall för fristående översättare

Vetenskapsrådets upphandling av översättning till engelska är ett exempel på avgränsade upphandlingar där enskilda auktoriserade translatorer kan hävda sig väl. I utvärderingen var viktningen kvalitet 70% och pris 30%. I kvalitetsbedömningen ingick referenser med 14 procentenheter, arbetsprov med 28 och inskickat material med 14. I pris ingick ordpris 80% och timpris 20%.

Tre FAT-medlemmar – David Kendall, Clare James och Martin Naylor – tilldelades avtal inom olika områden till högre priser än konkurrerande byråer tack vare högre kvalitet. Man kan konstatera att en viktning av minst 70% procent krävs om kvalitet ska kunna få genomslag i utvärderingen. Samma slutsats kan dras av Naturvårdsverkets upphandling 2009-10.

Man kan i förbigående notera att Donald S. MacQueen, som är expertbedömare av Kammarkollegiets auktoriseringsprov i översättning från svenska till amerikansk engelska, tog första plats i tre av fem kategorier i Vetenskapsrådets upphandling med mycket höga kvalitetspoäng för sina arbetsprov.

Kommunala upphandlingar av översättningstjänster

Två kommunala upphandlingar av översättningstjänster under hösten visar att kunskaperna om lagregler och om översättning som profession inte alltid är så goda.

När det gäller Österåkers kommun anger man i förfrågningsunderlaget (FFU) under punkten *Personella resurser - delområde 3 Översättningstjänst* att

Översättare ska behärska både svenska och översättningspråket i sådan utsträckning att översättaren *obehindrat kan översätta i båda språkriktningarna*.

Här avslöjar en kommunal inköpsenhet sin brist på kännedom om översättaryrket och riskerar genom detta krav att handla upp leverantörer som tillhandahåller diletantöversättare eftersom det inte ens bland translatorerna är vanligt att översätta i båda språkriktningarna. I de språk som krävs (arabiska, engelska, finska, spanska och tyska) finns dock auktoriserade translatorer till/från. Men man förutser att flera språk kan komma till och anbudsgivaren ska även redovisa sin kapacitet att förmedla översättare inom ”övriga språk”. Där kan man på förhand räkna med problem eftersom det i mindre frekventa språk är extremt ovanligt att hitta personer med till- och frånkompetens. Man blandar uppenbarligen ihop tolkar och skrivande översättare eller kanske man förväntar sig att tolkarna också ska göra skrivjobbet?

I Älmhults kommuns upphandling har man skrivit sitt förfrågningsunderlag som om endast svenska leverantörer skulle kunna lämna anbud. Alla skulle nämligen lämna intyg från Skatteverket, vilket föranledde en medlem bosatt utomlands att kontakta styrelsen. Kommunen förtydligade sedan att upphandlingen var öppen för leverantörer från andra EU/EES-länder.

Ian MacArthur

Kajsa Pehrsson

LITEN LOU-SKOLA I

Offentlig upphandling finns till för att

- främja kostnadseffektivt användande av skattemedel
- främja fri rörlighet inom EU
- undanröja ageranden som begränsar konkurrens
- underlätta för företag att göra affärer med offentlig sektor
- se till att det företag som säljer de efterfrågade varorna, tjänsterna eller byggtreprenaderna till de mest förmånliga villkoren vinner

[Forts.]

Grundläggande principer för offentlig upphandling

Följande grundläggande principer gäller för all offentlig upphandling:

- principen om icke-diskriminering,
- principen om likabehandling,
- principen om transparens
- proportionalitetsprincipen samt
- principen om ömsesidigt erkännande.

Om man läser in dem kan man klara sig långt vid en granskning av myndigheternas förfrågningsunderlag. Hänvisa tydligt till tillämplig princip i kontakterna med upphandlande myndigheter.

1. Principen om icke-diskriminering

Principen om icke-diskriminering innebär att det är förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera leverantörer på grund av nationalitet. Även om den upphandlande myndigheten inte förväntar sig några utländska anbud får den vid utformningen av förfrågningsunderlaget inte införa krav som enbart svenska företag känner till eller kan utföra. Den upphandlande myndigheten får t.ex. inte ge ett lokalt företag företräde.

Kommentar

Det innebär till exempel att

- man inte kan ställa krav på just svensk auktorisation. Man får dock kräva svensk auktorisation eller motsvarande myndighetsgodkännande från något annat EU/EES-land.
- man inte kan ställa ska- eller bör-krav på medlemskap i en viss svensk organisation, t.ex. FAT eller, som förekommit, SFÖ.

2. Principen om likabehandling

Principen om likabehandling innebär att alla leverantörer ska behandlas lika och ges lika förutsättningar. Alla måste exempelvis få samma information och vid samma tillfälle.

3. Principen om transparens

Principen om transparens innebär en skyldighet för den upphandlande myndigheten att skapa öppenhet genom att lämna information om upphandlingen och hur den kommer att genomföras. För att anbudsgivarna ska ges samma förutsättningar för anbudsgivning måste förfrågningsunderlaget vara klart och tydligt och innehålla samtliga krav på det som ska upphandlas. Därmed blir det förutsebart för leverantörerna vad som är av störst vikt vid valet av leverantör.

4. Proportionalitetsprincipen

Med proportionalitetsprincipen menas att kraven på leverantören och kraven i kravspecifikationen måste ha ett naturligt samband med och stå i rimlig proportion till det som upphandlas. De krav som ställs ska vara både lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet med upphandlingen. Om det finns flera alternativ bör det alternativ väljas som är minst ingripande eller belastande för leverantörerna.

Kommentar

Här bör man t.ex. inte kunna ställa krav på medlemskap i en organisation som önskar främja kvalitet och etik som ett sätt att få fram seriösa leverantörer. Leverantörerna ska på ett enkelt sätt kunna visa att de lever upp till kraven utan att t.ex. gå med i en viss förening.

5. Principen om ömsesidigt erkännande

Principen om ömsesidigt erkännande innebär att intyg och certifikat som har utfärdats av en medlemsstats behöriga myndigheter ska gälla också i övriga EU/EES-länder.

Se kommentar under icke-diskrimineringsprincipen.

Ian MacArthur

Källa: Konkurrensverkets webbsida och skriften Upphandlingsreglerna - en introduktion, som finns att ladda ner på Konkurrensverkets webbsida (Publikationer).